

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Політика управління активами АТ КБ «ПриватБанк»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-1-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

_____ К.О. Грищенко _____

Керівник к. е. н., професор Бугай В.З.

Рецензент к. е. н., доцент Щебликіна І.О.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Грищенко Катерині Олександрівні

1. Тема роботи: «Політика управління активами АТ КБ «ПриватБанк»
керівник роботи: Бугай Володимир Зіновійович, к.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк», нормативно – правові акти, Державної служби статистики України, Національного банку України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): розглянути сутність активів банку, їх класифікацію та економічну сутність; систематизувати основні методи управління активами банку; вивчити нормативно – правову базу регулювання активів банку; провести аналіз активних операцій банку; розкрити основні умови проведення активних операцій комерційного банку; удосконалети методика оцінювання активів банку.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): магістерська робота містить 13 рис., 15 табл. і 4 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Бугай В.З., к.е.н., професор	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Бугай В.З., к.е.н., професор	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Бугай В.З., к.е.н., професор	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____ К.О. Грищенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ В.З. Бугай
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 123 с., 13 рис., 15 табл., 70 джерел, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є процес управління активами АТ КБ «ПриватБанк».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів організації політики управління активами банку.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних засад процесу управління активами банку, оптимізації їх структури та розроблення практичних рекомендацій, щодо вдосконалення управління портфелем банківських активів за допомогою підвищення прибутковості активів банків.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення.

Одержані результати: розроблені рекомендації дозволяють фінансовій службі банку отримати достовірну якісну інформацію та ввести в дію особливі методи і механізми управління активами банку, здійснюючи, таким чином, попередження його фінансових проблем.

Результати дослідження можуть бути застосовані банками, зокрема, методика оцінки управління активами банку, алгоритм реалізації політики управління активами банку.

ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ, АКТИВИ БАНКУ, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ, АКТИВНІ ОПЕРАЦІЇ, МЕТОДИ УПРАВЛІВННЯ.

SUMMARY

Qualifying work: 123 pp., 13 fig., 15 tab., 3 annex, 70 references.

The object of the study is the asset management process of JSC CB "PrivatBank".

The subject of the study is a set of theoretical, methodological and applied aspects of the organization of bank asset management policy.

The purpose of this thesis is to substantiate the theoretical and methodological foundations of the process of managing the assets of the bank, optimize their structure and develop practical recommendations, to improve the management of the portfolio of banking assets by improving the profitability of bank assets.

According to the goal set of the main tasks aimed at achieving it:

- 1) to disclose the nature, content and features of the banking asset portfolio;
- 2) to substantiate the conceptual principles of managing the portfolio of banks' assets and develop adequate management tools;
- 4) analyze and evaluate the structure and dynamics of the aggregate portfolio assets on the example of JSC CB "PrivatBank";
- 3) to investigate the effectiveness of conducting active bank operations, and credit operations, in particular, on the example of JSC CB "PrivatBank";
- 4) identify the reserves of increasing the efficiency of active operations banking institutions of Ukraine;
- 4) Develop recommendations and substantiate promotion proposals efficiency in managing and enhancing the asset portfolio profitability.

Methods of research: logical generalization, deductive, financial-economic and statistical analysis, comparison, summary.

Obtained results: The developed recommendations allow the financial service of the bank to receive reliable qualitative information and to put into effect

specific methods and mechanisms of managing the assets of the bank, performing, or thus preventing its financial problems.

The results of the study can be applied by banks, in particular, the methodology for assessing bank asset management, the algorithm for implementing the bank's asset management policy.

MANAGEMENT POLICY, BANK'S ASSETS, LOAN PORTFOLIO, IMPROVEMENT WAYS, ACTIVE OPERATIONS, MANAGEMENT METHODS.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ БАНКУ	12
1.1 Економічна сутність, види та класифікація активів	12
1.2 Сутність та загальна характеристика методів управління активами банку	18
1.3 Нормативно-правове регулювання проведення активних операцій.....	27
Висновки до 1 розділу	34
2 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	36
2.1 Характеристика та загальний аналіз діяльності банку.....	37
2.2 Аналіз активів банку.....	48
2.3 Аналіз кредитної політики банку	57
Висновки до 2 розділу	65
3 ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	66
3.1 Пропозиції щодо ефективного управління активами АТ КБ «ПриватБанк»	66
3.2 Шляхи удосконалення кредитного портфеля, як основи активних операцій в АТ КБ «ПриватБанк».....	75
3.3. Нові методи управління активами та їх оптимізація в АТ КБ «ПриватБанк»	85
Висновки до 3 розділу	94
ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

Комерційні банки виступають специфічними установами, що мобілізують вільні кошти, спрямовуючи їх у ті сфери народного господарства, які їх потребують. Здійснення активних банківських операцій у цій справі має суттєве значення для фінансового забезпечення нормального економічного розвитку. Збалансоване зростання обсягу активів і поліпшення їхньої якості є необхідною умовою досягнення і підтримання стабільного функціонування й розвитку комерційних банків, їхнього позитивного впливу на розвиток економіки України.

Збільшення банківських активів великою мірою визначається кредитним портфелем, що позитивно впливає на економіку країни та діяльність суб'єктів господарювання зокрема. Нині фінансування економічних структур набуває ще більшого значення, оскільки головним чинником фінансового забезпечення інвестиційного процесу в Україні найближчим часом мають стати внутрішні ресурси, насамперед банківське кредитування.

Актуальність кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні питання управління активами банківської установи, розгляду теоретичних засад управління активами банку, дослідження організації процесів управління активами банку, методології та інструментів управління активами банку. З'ясування шляхів удосконалення процесів управління активами банку та дослідження новітніх методів та інструментів управління активами банку.

Крім кредитних операцій до активних операцій комерційних банків можна віднести операції з розміщення мобілізованих комерційним банком ресурсів у депозити, інвестиції, основні засоби й товарно-матеріальні цінності. Значення інших активних операцій для економіки України не менш значне ніж кредитні операції.

Становлення ринкових відносин вимагає створення принципово нових напрямків розвитку банківської справи, суттєвої перебудови операцій та структури активів і пасивів банків, зокрема активних операцій. У зв'язку з цим тема роботи є досить актуальною.

Протягом останніх років спостерігається тенденція стрімкого зростання активів українських банків, що зумовлює активізацію процесів управління банківськими активами. За умов високої ризиковості ринкового середовища фінансова стійкість банку залежить від раціональних управлінських рішень щодо збалансованості між усіма агрегатами активів. Проте найгострішою проблемою українських банків на сучасному етапі є зростання проблемних активів, що створило необхідність у більш ефективному управлінні ними.

Як показує аналіз, активи банку розглядалися у роботах багатьох зарубіжних економістів, серед яких Н. Бакстер, У. Бреддік, Д. Ван-Хуз та Р. Міллер, Д. Полфреман, П. Роуз та ін. Серед вітчизняних науковців варто назвати О. Васюренка, В. Грушка, О. Дзюблюка, А. Єпіфанова, О. Зарубу, С. Козьменка, О. Любунь, Л. Примостку та ін. Однак недостатню увагу науковці звертають саме на загальний вплив проблемних активів на поточний стан функціонування банківських установ.

Метою кваліфікаційної роботи є з'ясування шляхів удосконалення управління активними операціями банку та впровадження новітніх інструментів управління активами.

Виходячи з мети, були розроблені такі основні завдання дослідження:

- з'ясувати теоретичні аспекти управління активами банку;
- оцінити організаційну систему процесу управління активами банку;
- дослідити основні методи та інструменти управління активами банку;
- розглянути організаційну систему управління активними операціями банку, на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»;

- здійснити аналіз політики управління активами АТ КБ «ПриватБанк»;
- запропонувати шляхи удосконалення процесів управління активами банку;
- розглянути шляхи запровадження новітніх інструментів в управління активами банку.

Об'єктом дослідження є процес управління активами – АТ КБ «ПриватБанк».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів організації політики управління активами банку.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи наукового знання, як абстрактно – логічний, економіко – статистичний, монографічний, аналізу, синтезу, а також використовувались такі джерела інформації, як наукові публікації та джерела інтерактивної інформації.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, статистичні дані, результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями: удосконалено методіку управління активами банку, яка дозволяє досліджувати фінансовий стан і визначати зони рівноваги в банку та відображає взаємозв'язок індикаторів покращеного функціонування політики управління активами.

Значення результатів кваліфікаційної роботи полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволяють фінансовій службі банку отримати достовірну якісну інформацію та ввести в дію особливі методи і механізми управління активами банку, здійснюючи, таким чином, попередження його фінансових проблем.

Практичне значення мають такі розробки як: методика оцінки активів банку, алгоритм реалізації політики управління яка дозволяє досліджувати стан і визначати зони рівноваги в банку.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях: Міжнародна наукова конференція «Наука та інновації – 2019: теорія, методологія та практика» (Запоріжжя, 2019 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження подано до друку тези «Структура активів як інструмент управління формуванням доходів банку».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ БАНКУ

1.1 Економічна сутність, види та класифікація активів

У світовій практиці найбільш поширеним визначенням активів є наступне: «активи – це ресурси (від фр. слова resource - засоби, запаси, можливості, джерела чогось), які отримані підприємством в результаті минулих подій та тепер контрольовані ним, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод у майбутньому».

Отже, активні операції банківської установи – це діяльність банку, пов'язана з ефективним розміщенням наявних у банку ресурсів у кредити, депозити, інвестиції, основні засоби, а також у товарно-матеріальні цінності та їх оптимізація. Відповідно до законодавства, банківські установи мають право здійснювати тільки ті активні операції (рис.1.1), на які їм був наданий письмовий дозвіл НБУ [4, с. 45-46].

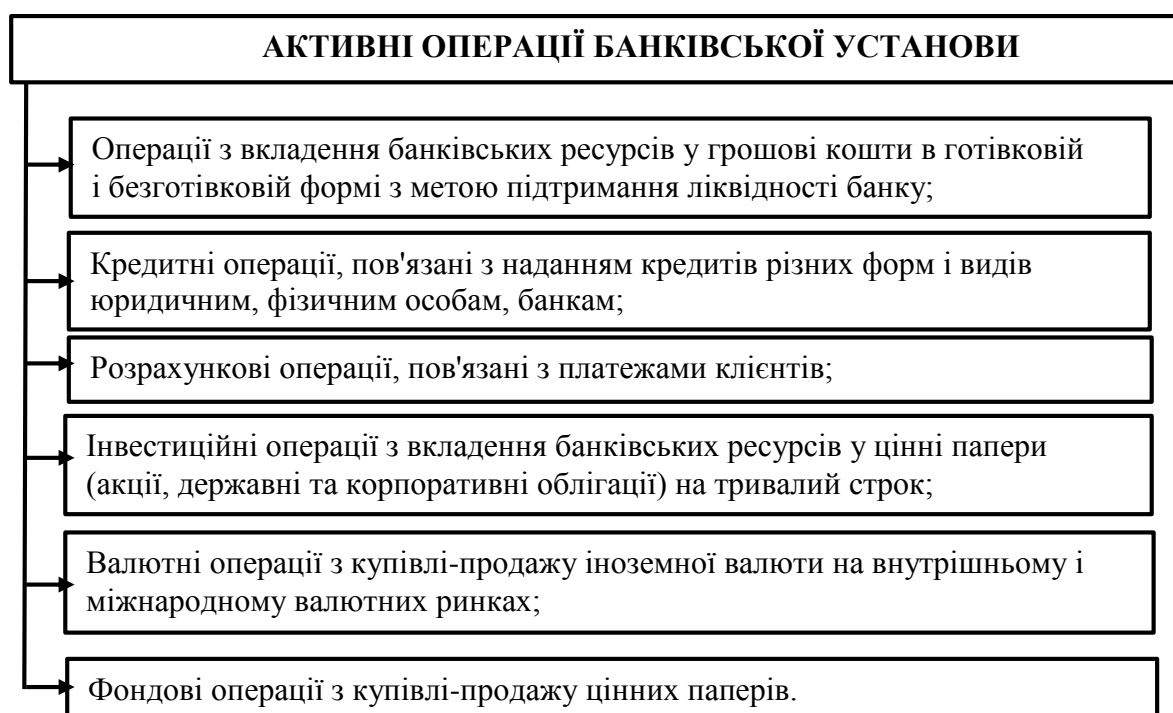

Рис. 1.1 – Активні операції, які може здійснювати банківська установа

На думку інших вчених - активи це будь-який об'єкт бухгалтерського обліку, право контролю закріплене за банком, який відповідає хоча б одній з таких вимог:

- дає дохід банківській установі;
- може бути обмінений на інший об'єкт, котрий, у свою чергу, даватиме дохід банківській установі.

До кредитних операцій належать активні операції банку, що пов'язані з наданням клієнтам залучених коштів у тимчасове користування (надання кредитів у готівковій або безготівковій формі, на фінансування будівництва житла та у формі врахування векселів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, операцій репо, фінансового лізингу тощо) або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування (надання гарантій, поручительств, авалів тощо), а також операції з купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів і від свого імені (включаючи андерайтинг), будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми.

Кредитний портфель – це сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів. Обсяг кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, у тому числі прострочених, пролонгованих, сумнівних. У структурі банківського балансу кредитний портфель розглядається як одне ціле та складова активів банку, котра характеризується показниками дохідності та відповідним рівнем ризику [8, с. 12].

Кредитні операції (кредит) – це вид активних операцій банку, пов'язаних з наданням клієнтам коштів у тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, поручительств, авалів, розміщення

деPOSITIV, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми (відстрочення платежу). Кредитні операції класифікуються залежно від рівня ризику та поділяються на «стандартні», «під контролем», «субстандартні», «сумнівні» та «безнадійні».

В операціях міжбанківського кредитування суб'єктами кредитних відносин позичальника та кредитора можуть бути:

- комерційний банк-резидент та Національний банк України (державний кредитний міжбанківський ринок);
- комерційний банк-резидент та інший комерційний банк-резидент (національний комерційний міжбанківський ринок);
- комерційний банк-резидент та комерційний банк-нерезидент (міжнародний комерційний міжбанківський ринок);

Залучені кошти міжбанківського ринку (отримані кредити) використовуються комерційними банками для:

- покриття тимчасового касового розриву коштів кореспондентського рахунку (надходження та необхідні проплати) банку з врахуванням вимог НБУ по обов'язковій резервній нормі залишку коштів на кінець банківського операційного дня;
- підняття ліквідності банку при постійній нестачі коштів на кореспондентському рахунку банку в НБУ (регулювання розміру «платіжного» міжбанківського вікна в СЕП НБУ);
- стабілізації роботи банку при впровадженні режимів фінансового оздоровлення;
- регулюванні тимчасової наявності іноземної валюти на коррахунках в банках-нерезидентах та дефіциту національної валюти на кореспондентському рахунку банку в НБУ [10, с. 18].

Розміщення вільних коштів банку на міжбанківському ринку (надання міжбанківських кредитів) використовується банками для:

- підвищення доходності роботи при дефіциті заявок «кредитного» портфеля клієнтів (тимчасова платна передача активів іншому банку);
- роботи на ринку «швидких» обертів грошей та відсутності можливості кредитування клієнтів-небанків на строк 1-15 днів.

Залучення та розміщення коштів на міжбанківському кредитному ринку здійснюється у вигляді:

- надання та залучення міжбанківських кредитів;
- розміщення та залучення міжбанківських депозитів та депозитних сертифікатів;
- еквівалентний обмін коштами в різних валютах;

Основна різниця між міжбанківським кредитом та міжбанківським депозитом – юридична норма:

- на договірний період кредитування кошти кредиту передаються позичальнику без права їх дострокової вимоги кредитором;
- кошти міжбанківського депозиту (включаючи поточні кошти кореспондентського рахунку) є власністю банку-кредитора на весь період депозитного договору, можуть бути як поповнені так і відізовані банком-кредитором.

Міжбанківські кредити між комерційними банками структурно розподіляються на:

- а) Кредити «овердрафт», які обумовлюються в договорі про кореспондентські відносини (розмір та відсоткова ставка), надаються автоматично і представляють собою перевищення сум, які перераховує комерційний банк зі свого кореспондентського рахунку в банку-кореспонденту, над наявним поточним залишком коштів на кореспондентському рахунку. Кредит «овердрафт» погашається автоматично при надходженні коштів на кореспондентський рахунок;

б) кредит «овернайт» (револьверно-бланковий) – кредит, який наданий банку іншим комерційним банком через постійно діючу лінію рефінансування строком на один день при наявності генеральної кредитної угоди між банками і розрахування кредитного ліміту беззаставного (бланкового);

в) кредит «овернайт» (заставний) – разовий кредит, який наданий банку іншим комерційним банком з заставою державних цінних паперів строком на один день. Кредит надається за заявкою банку в межах договірної суми застави державних цінних паперів в депозитарії;

г) кредит короткостроковий (заставний) – разовий кредит, який наданий банку іншим комерційним банком з заставою державних цінних паперів чи іншою заставою строком на 3-30 днів. Кредит надається за заявкою банку в межах договірної суми застави;

д) кредит короткостроковий (заставний – своп) – разовий кредит, який наданий банку іншим комерційним банком з заставою (зустрічним перерахуванням) коштів в іншій валюті строком на 3-30 днів. Кредит надається за заявкою банку в межах договірної суми застави;

е) кредит довгостроковий (заставний) – разовий кредит, який наданий банку іншим комерційним банком з заставою державних цінних паперів чи іншою заставою строком більше ніж 30 днів. Кредит надається за заявкою банку в межах договірної суми застави.

Операції з цінними паперами належать до традиційних видів банківської діяльності, а в результаті їх проведення формується портфель цінних паперів комерційного банку.

Банківський портфель цінних паперів – це сукупність усіх придбаних та отриманих банком цінних паперів, право на власність, користування та розпорядження якими належить банку. Портфель цінних паперів банку формується для одержання доходів у вигляді процентів, дивідендів, прибутків від перепродажу та інших прямих і непрямих доходів [12, с. 34].

Головна мета управління портфелем цінних паперів може бути по-різному визначена менеджментом банку. Здебільшого банк формує портфель цінних паперів для досягнення однієї із таких цілей:

- а) максимізація прибутків;
- б) підтримка ліквідності;
- в) зниження ризику.

Відповідно, особливостями активів банку порівняно з виробничими компаніями є незначна питома вага матеріальних активів - основних засобів і висока частка активів у грошовій формі. Більшу частину активів комерційного банку складають фінансові вимоги - різноманітні види позик, вклади в цінні папери тощо, тоді як в активах виробничої компанії фінансові вимоги представлені дебіторською заборгованістю (до скорочення частки, якої прагне кожна компанія) і готівкою, необхідною для виплати заробітної плати [1, с. 89-90].

Структура активів комерційного банку аналізується за різними класифікаційними ознаками, але в основі лежить вертикальний аналіз. Так, Кириченко О.А. структуру класифікував виходячи з їх ступеня ліквідності, що означає швидкість їх трансформації в готівку для негайного виконання своїх зобов'язань перед кредиторами. Виходячи з цієї позиції всі активи поділяються на первинні резерви, вторинні резерви, кредити, наданні банком, інвестиції в цінні папери, основні засоби банку і нематеріальні ресурси активів розглядає за ступенем їх ліквідності (рис. 1.2) [17].

Рис. 1.2 – Розподіл активів за ступенем ліквідності

До первинних резервів належать активи, які в будь-який час можуть бути використані банком для видачі вкладів і здійснення поточних платежів. Отже, до них відносять :

- банкноти та монети в касі банку;
- платіжні документи в процесі інкасування;
- кошти на кореспондентських рахунках в центральному банку;
- кошти на кореспондентських рахунках у комерційних банках;
- обов'язкові мінімальні резерви.

Первинні резерви банків є малоприбутковими активами, і більшість банків бажають скоротити їх частки в структурі активів з метою максимізації прибутку. Проте зниження можливе лише до певного рівня, оскільки коштів в касі повинно вистачати для видачі вкладів приватним вкладникам, поповнення операційної каси банків - кореспондентів, для розміну грошей. Необхідний розмір готівкових коштів в касі визначається на основі структури пасивів. Планування руху готівки в касі банку є одним із найважливіших завдань, що розв'язують при управлінні активами банку.

1.2 Сутність та загальна характеристика методів управління активами банку

Оскільки банк одночасно здійснює активні і пасивні операції, це означає наявність додаткових чинників, які створюють поле ризиків, що зміни в одній частині балансу впливають на іншу та інтегровані характеристики діяльності банку. Зазначається, що ризик-менеджмент є невід'ємною складовою

комплексного управління активами і пасивами і безпосередньо стосується тих видів ризиків, які розглядаються як результат взаємодії активів і пасивів [2, с.8-9]. Зазвичай при висвітленні ризиків, притаманних діяльності банків, робиться спроба відштовхуватись від виду ризику для співвіднесення його з певними видами активів і пасивів (операціями, інструментами), яким він притаманний. При розгляді окремих видів ризику втрачається єдність у викладенні всього поля ризиків банку, яке є наслідком різноманітних, взаємопов'язаних операцій комерційного банку. У рамках концепції управління активами та пасивами банку ризик розглядає як похідне поняття від кола операцій, які здійснює банк. Такий підхід дозволяє не лише відстежувати вплив конкретних банківських операцій на рівень ризику, а й робити свідомий вибір у межах прийнятої стратегії. При комплексному управлінні активами і пасивами необхідно зосередити увагу на управлінні ризиками ліквідності, процентної ставки, валютному, достатності капіталу.

Так, за умови, коли відсоткові ставки можуть змінюватися щохвилини, відсотковий ризик став головним банківським ризиком. Теоретично відсоткового ризику можна уникнути, лише коли активи повністю збалансовані з пасивами, як до строків, так і до обсягів. На практиці такої збалансованості досягти майже неможливо, тому банки завжди наражаються на відсотковий ризик. Головною ознакою відсоткового ризику є невідповідність структури банківських активів та зобов'язань. Основним параметрами управління є строки та обсяги активів і зобов'язань банку.

Узгодження строків розміщення активів і зобов'язань – це один із методів, за допомогою якого банк фіксує спред і нейтралізує ризик зміни відсоткової ставки, змінюються з однаковою швидкістю та в одному напрямі.

Збалансований за строками підхід передбачає встановлення повної відповідності між термінами залучення та розміщення коштів. Даний прийом стабілізує прибуток, мінімізуючи відсотковий ризик [15, с. 67-68].

Незбалансований за строками підхід є альтернативним прийомом управління, який надає потенційні можливості одержання підвищених

прибутків за рахунок зміни відсоткових ставок на ринку. Використання даного підходу базується на прогнозі зміни швидкості, напряду та величини відсоткових ставок на ринку.

Сутність даного методу зводиться до структурного балансування активів і пасивів як до строків, так і до обсягів залучених та розміщених коштів. Такий метод притаманний вітчизняним банкам, адже він є простим та доступним.

Узгодження строків вхідних і вихідних фінансових потоків використовується менеджментом банків паралельно з іншими прийомами управління відсотковим ризиком, оскільки на практиці узгодити всі позиції за строками та сумами майже неможливо. Здебільшого цей підхід застосовується щодо найбільших за обсягами операцій.

Цьому методу притаманні такі недоліки: недостатня гнучкість, браку простоти для маневрування, необхідність проведення реструктуризації балансу зі змінами відсоткових ставок. Проведення збалансованих операцій не завжди відповідає потребам банку, його планам на майбутнє, а іноді не вигідне з погляду витрат.

Для управління таким параметром, як обсяги активів і зобов'язань банку, використовується метод ГЕПу.

У процесі управління активами та зобов'язаннями з метою встановлення контролю над рівнем ризику відсоткової ставки всі активи і пасиви банку поділяють на дві групи – чутливі до змін відсоткової ставки та нечутливі до таких змін. Для визначення чутливості весь часовий горизонт, протягом якого банк застосовує збалансований підхід до управління активами та зобов'язаннями, поділяють на ряд періодів. Тривалість таких часових інтервалів вибирається довільно, наприклад згідно з прогнозованими моментами зміни відсоткових ставок на ринку (здебільшого 90 днів). Структура балансу вважається фіксованою в межах кожного інтервалу, що дозволяє керувати співвідношеннями обсягів різних видів активів і зобов'язань, елімінуючи вплив такого параметра, як час.

Актив чи пасив є чутливим до змін відсоткової ставки, якщо має такі характеристики:

- дата перегляду плаваючої відсоткової ставки міститься в зафіксованому інтервалі часу;
- строк погашення настає в цьому інтервалі;
- термін проміжної або часткової виплати основної суми міститься в розглядуваному інтервалі;
- зміна базової ставки (наприклад, облікової ставки НБУ), покладеної в основу ціноутворення активу чи зобов'язання, можлива або очікується протягом цього самого часового інтервалу і не контролюється банком [31, с. 11].

Нечутливі активи та зобов'язання - доходи та видатки за якими протягом аналізованого періоду не залежать від зміни відсоткових ставок на ринку.

ГЕП (GAP – розрив) визначається як різниця між величиною чутливих активів у грошовому вираженні та величиною чутливих зобов'язань у грошовому вираженні:

$$GAP = ЧА - ЧЗ \quad (1.1)$$

де ЧА – чутливі активи;

ЧЗ – чутливі зобов'язання.

ГЕП може бути додатним, якщо активи, чутливі до змін ставки, перевищують чутливі зобов'язання ($ЧА > ЧЗ$), або від'ємним, якщо чутливі зобов'язання перевищують чутливі активи ($ЧА < ЧЗ$). Збалансована позиція, коли чутливі активи та зобов'язання рівні між собою, означає нульовий ГЕП. При нульовому ГЕПі маржа банку буде стабільною, незалежною від коливань відсоткових ставок, відсотковий ризик – мінімальним, проте одержати підвищений прибуток внаслідок сприятливої зміни відсоткових ставок стає

неможливим. І додатний і від'ємний ГЕП дають потенційну можливість отримати більшу маржу, ніж у разі нульового ГЕПу.

Головна ідея методу управління ГЕПом полягає в тому, що розмір та вид (додатний або від'ємний) ГЕПу мають відповідати прогнозам зміни відсоткових ставок згідно з таким правилом:

- якщо ГЕП додатний, то зі зростанням відсоткових ставок маржа зростатиме і, навпаки, у разі їх зниження маржа зменшуватиметься;
- якщо ГЕП від'ємний, то зі зростанням відсоткових ставок маржа зменшуватиметься, а з їх зниженням – збільшуватиметься.

Це означає, що не так вже й важливо, в якому напрямі змінюються ставки. Головне – щоб ГЕП відповідав тому напрямку руху ставок, який принесе підвищений прибуток [59, с. 34].

Проте потенційна можливість одержання додаткового прибутку супроводжується підвищеним рівнем відсоткового ризику. Якщо прогноз зміни ставок виявиться неправильним або не справдиться, то це може призвести до зниження маржі і навіть до збитків. За наявності ГЕПу ймовірність фінансових втрат така сама, як і ймовірність одержати додаткові прибутки.

ГЕП – це міра відсоткового ризику, на який наражається банк протягом зафіксованого часового інтервалу. Незалежно від того, додатний чи від'ємний ГЕП має банк, чим більший розмір (абсолютна величина) ГЕПу, тим вищий рівень відсоткового ризику приймає на себе банк і тим більше змінюється маржа. Збільшення чи зменшення маржі залежить від знака ГЕПу («плюс» чи «мінус»), а також від того, зростатимуть чи спадатимуть відсоткові ставки на ринку.

Темпи зниження показників прибутковості залежать як від величини зміни відсоткових ставок, так і від розміру ГЕПу. Якщо прогнозується зниження ставок, то менеджментові банку необхідно змінити структуру балансу і перейти від додатного ГЕПу до нульового, завдяки чому вдасться звести до мінімуму відсотковий ризик. Перехід від нульового до від'ємного

ГЕПу в разі зниження ставок забезпечить підвищення рівня прибутковості, але супроводжуватиметься підвищенням ризиком.

Головне завдання менеджменту банку під час управління ГЕПом – досягти відповідності між видом ГЕПу та прогнозом зміни напрямку, швидкості й рівня відсоткових ставок. Отже, необхідною умовою використання зазначеного підходу до управління банком є наявність надійного прогнозу (або можливість одержати такий прогноз) та передбачуваність економічної ситуації. Якщо спрогнозувати зміну відсоткових ставок неможливо, наприклад через нестабільність економічної ситуації, менеджментові банку безпечніше застосувати стратегію нульового ГЕПу, значно знизивши завдяки цьому відсотковий ризик.

Показники ГЕПу легко розрахувати, якщо відомі характеристики потоку грошових коштів кожного фінансового інструмента, використовуваного при формуванні активів та зобов'язань банку. ГЕП дозволяє контролювати розмір відсоткового ризику протягом розглядуваного проміжку часу, а також оцінювати можливі зміни маржі банку.

Розрахунок кумулятивного ГЕПу дає змогу не лише аналізувати співвідношення чутливих активів і зобов'язань у певний момент часу (статичний аналіз), а й водночас враховувати часовий компонент (динамічний аналіз). Для цього в кожному з інтервалів, на які поділено досліджуваний період (часовий горизонт), зіставляються чутливі активи та зобов'язання й обчислюється розмір ГЕПу. Алгебраїчна сума (з урахуванням знака) ГЕПів у кожному з періодів являє собою кумулятивний (нагромаджений) ГЕП. Отже, кумулятивний ГЕП – це різниця між загальним обсягом чутливих активів і зобов'язань, які протягом часового горизонту можуть бути переоцінені.

Кумулятивний ГЕП – інтегральний показник, що відбиває ступінь ризику відсоткових ставок, на який наражається банк протягом розглянутого часового горизонту [46, с. 57].

Банк може управляти цим ризиком, установлюючи ліміт ГЕПу як максимально допустимий його розмір та приводячи структуру чутливих

активів і зобов'язань у відповідність з установленим лімітом. При оцінюванні ризику відсоткових ставок обчислюється коефіцієнт ГЕПу як відношення чутливих активів до чутливих зобов'язань:

$$h = \text{ЧА} / \text{ЧЗ} \quad (1.2)$$

де ЧА – чутливі активи;

ЧЗ – чутливі зобов'язання.

Якщо коефіцієнт ГЕПу більший за одиницю, то це означає, що ГЕП додатний, якщо менший – то ГЕП від'ємний. Якщо коефіцієнт дорівнює одиниці, то ГЕП нульовий [50, с. 67-68].

Але ні абсолютна величина кумулятивного ГЕПу, ні коефіцієнт ГЕПу не дають уявлення про те, яка частина активів чи пасивів банку залежить від зміни відсоткової ставки. Тому наступним кроком у застосуванні методу є обчислення індексу відсоткового ризику.

Індекс відсоткового ризику ІВР дорівнює відношенню кумулятивного ГЕПу в кожному з періодів до розміру робочих активів і виражається у відсотках:

$$\text{ІВР} = \text{кГАР} / \text{РА} \times 100 \quad (1.3)$$

де кГАР - кумулятивний ГЕП;

РА - робочі активи.

Індекс відсоткового ризику показує, яка частина активів (якщо ГЕП додатний) чи пасивів (якщо ГЕП від'ємний) наражається на ризик зміни відсоткової ставки і може змінити свою вартість, а отже, вплинути на загальний прибуток банку [22, с. 110-112]. Установлюючи ліміт індексу

відсоткового ризику, банк обмежує рівень ризику відсоткової ставки, який він вважає за доцільне на себе взяти.

Метод кумулятивного ГЕПу дає змогу виконувати не лише основне завдання – зважено управляти активами та зобов'язаннями з метою максимізації прибутку за допустимого рівня ризику, а й контролювати рівень ризику ліквідності.

Ліквідність є однією з важливих проблем, яка потребує постійної уваги керівництва банку. Для здійснення моніторингу за станом ліквідності можна скористатися ідеєю методу кумулятивного ГЕПу. Рівень ліквідності визначається співвідношенням активів та зобов'язань банку, термін дії яких закінчується протягом одного й того самого проміжку часу. Якщо активи та зобов'язання згруповані за термінами виконання, то додатне значення кумулятивного ГЕПу покаже, що ризик ліквідності відсутній у розглядуваному періоді. Від'ємний ГЕП означає, що зобов'язання, термін виконання яких настає в цьому періоді, перевищують розмір активів, які будуть повернені до банку в той самий час. Через це можуть додатково знадобитися ліквідні кошти, а отже, підвищитися рівень ризику ліквідності. Застосування методу кумулятивного ГЕПу допоможе менеджментові банку прийняти виважені рішення щодо управління ліквідністю.

У практичній роботі банків ГЕП-менеджмент має базуватися на використанні обчислювальної техніки, що дає змогу точніше добирати та зменшувати тривалість часових інтервалів, виконувати точні розрахунки в будь-який час та прогнозувати майбутню діяльність.

Також, одним із методів управління активами та пасивами є управління інвестиційним горизонтом фінансових інструментів. Таке управління покладено в основу методу зниження відсоткового ризику, як портфельна імунізація.

Оскільки методика портфельної імунізації передбачає зниження чутливості фінансових інструментів до впливу відсоткового ризику, то виникає потреба у вимірюванні такої характеристики як чутливість.

Показником, який найчастіше застосовується для цього, є середньозважений строк погашення фінансового інструмента – дюрація.

Дюрація фінансових інструментів обчислюється за формулою Ф. Макуолі, тобто це – відношення приведеної вартості суми всіх очікуваних потоків доходів за фінансовим інструментом, зважених за часом надходження, до його ринкової ціни. Практична реалізація методики імунізації передбачає розрахунок дюрації всіх надходжень грошових коштів за активами та всіх виплат за пасивними операціями банку, які направляються вкладникам, кредиторам і акціонерам банку.

Оскільки вартість активів перевищує вартість зобов'язань на величину капіталу банку, то співвідношення між дюрацією активів та зобов'язань банку описується за допомогою моделі:

$$DA = DL \times L/A \quad (1.4)$$

де DA – зважений за вартістю надходжень строк погашення (дюрація) активів;

DL – дюрація зобов'язань;

L – загальний обсяг зобов'язань;

A – обсяг активів.

Відношення зобов'язань до активів має бути меншим за одиницю, тому із співвідношення випливає, що дюрація портфеля активів має бути коротшою за дюрацію портфеля зобов'язань. Звідси випливає, що незалежно від напрямку зміни відсоткових ставок активи банку мають переоцінюватися швидше, ніж зобов'язання.

На практиці всі методи мають свої переваги та недоліки, тому банк повинен сам обирати свій метод зменшення банківського ризику [20, с. 67]. Для здійснення політики управління активами та впровадження методик в життя в банку створюється спеціальний орган – Комітет з питань управління

активами і пасивами (КУАП). Його завданнями є розробка методик та регламентів, що реалізують функцію управління активами, а також здійснення моніторингу і контролю за реалізацією зазначеної функції.

1.3 Нормативно-правове регулювання проведення активних операцій

Стабільне законодавство, що регулює діяльність банківської системи в Україні, – основа її сталого функціонування. В сучасних умовах вагомість законодавчого і нормативно-правового забезпечення визначається тим, що держава через застосування правових, бюджетних, монетарних та інших механізмів регулює якісні й кількісні аспекти процесу розвитку даної системи країни. Здійснюючи регулювання і нагляд у сфері фінансово-кредитних відносин, держава має не лише визначати правила їх реалізації, а й прогнозувати їхні зміни та вплив на соціально-економічний розвиток України.

Із урахуванням останнього, законодавчі й нормативні акти мають сприяти розвитку банківської системи, підвищувати її надійність, захищати фінансово-кредитні установи від надмірного втручання в їхню поточну діяльність адміністративних і контролюючих органів, а також розв'язувати різні проблеми в питаннях фінансово-кредитної взаємодії між різноманітними економічними суб'єктами.

Поняття законодавчого регулювання банківської системи, на нашу думку, доцільно розглядати як регулювання правових відносин при встановленні структури та функцій банківської системи, регулюванні банківської діяльності, регламентації здійснення основних банківських операцій, взаємин із клієнтами і партнерами юридичними нормами, закріпленими актами законодавчих органів [9, с. 23-25].

Правове регулювання банківської діяльності забезпечують за допомогою спеціального державно-правового механізму, що складається, по-перше, з організаційно-структурних формувань, по-друге, з нормативно-правових засобів впливу на відносини в даній сфері.

Організаційно-структурні формування – це виконавчо-розпорядчі органи держави та місцевого самоврядування, наділені управлінськими повноваженнями у сфері банківської діяльності. Виокремлюють два види таких органів:

а) спеціально створені для реалізації державної політики у сфері питань розвитку банківської діяльності;

б) такі, що регулюють банківську діяльність поряд із виконанням інших функцій.

Нормативно-правові засоби (сукупність фінансово-правових і адміністративно-правових норм) – це передусім акти управління, що забезпечують регулювання відносин у сфері банківської діяльності.

Досліджуючи зміст банківського законодавства, окремі вчені зазначають, що згадана галузь законодавства є комплексним міжгалузевим правовим явищем, яке складається з приватноправових та публічно-правових приписів, об'єднаних таким предметом правового регулювання, як суспільні відносини, сформовані у сфері банківської діяльності й функціонування банківської системи.

При цьому банківське законодавство характерне системністю, яку, поряд із іншими характеристиками, йому надають правила ієрархії норм, що містяться в правових актах. У разі виникнення колізій між нормативно-правовими актами використання цих правил дає змогу віддати перевагу одному нормативно-правовому актові щодо іншого. Різні правила ієрархії нормативних правових актів зводяться до правил вертикальної та горизонтальної ієрархії.

Характеризуючи застосування методів правового регулювання у банківському праві, варто зазначити, що в горизонтальних відносинах застосовують диспозитивний метод, а у вертикальних – імперативний (метод владних приписів). Імперативне регулювання банківської діяльності зумовлене необхідністю втілення у життя державної грошово-кредитної політики, і його здійснюють через Національний банк України, а в окремих

випадках – через Кабінет Міністрів України та інші державні органи. Зокрема, відносини Національного банку України та комерційних банків регулюють імперативним методом, який застосовують у фінансовому й адміністративному праві. Відносини, що складаються між банками, між банками і клієнтами, основані на юридичній рівності сторін, регулюють диспозитивним методом, притаманним цивільному праву.

Розвиток активних операцій комерційних банків повинен відбуватися при дотриманні наявних законодавчих актів, регулюючих відповідні сторони банківської діяльності. Серед основних законів, що регулюють банківську діяльність, можна виділити Закон України «Про банки і банківську діяльність» [34], в якому сказано, що здійснення своїх активних операцій банків можливо лише після отримання ліцензії. До таких операцій закон відносить:

- 1) відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них;
- 2) розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;
- 3) операції з валютними цінностями;
- 4) організацію купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;
- 5) здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені;
- 6) надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;
- 7) придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг);
- 8) лізинг;
- 9) послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;

10) випуск, купівлю, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших оборотних платіжних інструментів;

11) випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;

12) надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій.

Згідно статті 29 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [34], банк зобов'язаний мати підрозділ, функціями якого є надання кредитів та управління операціями, пов'язаними з кредитуванням. Банкам забороняється прямо чи опосередковано надавати кредити для придбання власних цінних паперів. Використання цінних паперів власної емісії для забезпечення кредитів можливе з дозволу Національного банку України. Банк зобов'язаний при наданні кредитів дотримуватись основних принципів кредитування, у тому числі перевіряти кредитоспроможність позичальників та наявність забезпечення кредитів, дотримуватись встановлених Національним банком України вимог щодо концентрації ризиків.

Банк не може надавати кредити під відсоток, ставка якого є нижчою від відсоткової ставки за кредитами, які бере сам банк, і відсоткової ставки, що виплачується ним по депозитах. Виняток можна робити лише у разі, якщо при здійсненні такої операції банк не матиме збитків.

Банк має право видавати бланкові кредити за умов дотримання економічних нормативів.

Надання безвідсоткових кредитів забороняється, за винятком передбачених законом випадків.

При несвоєчасному погашенні кредиту або відсотків за його користування банк має право видавати наказ про примусову оплату боргового зобов'язання, якщо це передбачено угодою.

Згідно статті 2 Закону України «Про банки та банківську діяльність» банківський кредит – це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія [34]. Будь-яке зобов'язання придбати право вимоги

боргу, або продовження строку його погашення, що надається в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання щодо сплати відсотків та інших зборів з такої суми. Основним у банківському кредитуванні є те, що він має бути: строковим - надаватись на визначений строк; платним - за отриманий кредит необхідно платити певні відсотки; цільовим - отриманий кредит повинен бути використаний на конкретні цілі, передбачені угодою, і обов'язково підлягає поверненню.

Загальні положення кредитування розкриваються в Положенні «Про споживче кредитування», серед яких можна виділити наступні: кредитні установи, перелік документів для отримання кредиту, заборона використання кредиту не за цільовим призначенням, відповідальність сторін та інше.

Що стосується інвестиційних операцій, то банки здійснюють прямі інвестиції та операції з цінними паперами відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок».

Згідно Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [48] від 01.01.2019 р. за №2210 банк має право здійснити інвестицію без письмового дозволу Національного банку України у разі, якщо:

- 1) інвестиція в будь-яку юридичну особу становить не більше ніж 5 відсотків регулятивного капіталу банку;
- 2) юридична особа, в яку здійснюється інвестиція, веде виключно діяльність з надання фінансових послуг;
- 3) регулятивний капітал банку повністю відповідає вимогам для інвестицій, встановленим нормативно-правовими актами Національного банку України.

Банку забороняється інвестувати кошти в підприємство, установу, статутом яких передбачена повна відповідальність його власників.

Пряме або непряме участь банку у капіталі будь-якого підприємства, установи не повинна перевищувати 15 відсотків капіталу банку. Сукупні інвестиції банку не повинні перевищувати 60 відсотків розміру капіталу банку.

При здійсненні розрахункової операції банк зобов'язаний перевірити достовірність та формальну відповідність документа [67, с. 19-20].

Також існують положення й інструкції НБУ, що регулюють здійснення окремих активних операцій комерційних банків. До них відносяться:

– «Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів» [40] від 12.11.2003 р. № 492. Дана інструкція визначає порядок відкриття банками рахунків клієнтів, використання коштів за ними і порядок закриття цих рахунків;

– «Інструкції з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей банків в Україні» [38] від 31.03.2017. Ця інструкція спрямована на визначення єдиного порядку повернення банківській установі валютних цінностей, не прийнятих територіальними управліннями у відповідність з умовами, обумовленими в договорі про касове обслуговування, а також на визначення загальних правил інкасації грошових коштів;

– «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей» [36] від 04.11.2010 р. № 481 з допомогою якого регулюється діяльність банків, пов'язана з емісією та обігом електронних грошей в Україні;

– «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» [41] від НБУ від 29.12.2017 р. № 148. Дане положення регулює проведення суб'єктами господарювання операцій з готівкою і створює необхідні умови для здійснення готівкових розрахунків;

– «Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» [39] від 21.01.2004 р. № 22. Дана інструкція призводить загальні правила, види і стандарти розрахунків юридичних і фізичних осіб у грошовій одиниці України;

– «Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами» [43] від 03.12.2003 за №514. В даному положенні розглядається

порядок відкриття, авизирования, супроводження, виконання та закриття документарних акредитивів, що здійснюють уповноважені банки для фізичних чи юридичних осіб, представництв юридичних осіб-нерезидентів під час їх розрахунків за договорами з нерезидентами, оформленими у відповідність з вимогами законодавства України та/або для власних потреб;

– «Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземній валютах» [44] від 15.12.2004 р. № 693. Положення регулює загальний порядок, умови надання та отримання банками гарантій/контргарантій та їх виконання. Представлені загальні правила та порядок здійснення уповноваженими банками операцій з чеками в іноземній валюті, які емітовані за кордоном і пред'явлені до сплати на території України;

– Закон України «Про валюту і валютні операції» [35] від 21.06.2018 р. № 2473-VIII визначає загальні положення кредитування в іноземній валюті іноземних кредиторів, порядок реєстрації одержання резидентами кредитів в іноземній валюті іноземних кредиторів, відповідальність.

– В Положенні НБУ «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [42] від 30.06.2016 р. № 351. В положенні визначається банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями з урахуванням принципів і рекомендацій Базельського комітету.

– Закон України «Про заставу» [37] від 02.10.1992 р. № 2654-XII регулює такі положення: поняття застави; застосування застави; предмет застави; застава майна; страхування предмету застави; іпотека; застава товарів, майнових прав, цінних паперів; гарантії прав сторін при заставі.

– Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [45] від 26.11.2015 р. № 848-VIII розкриває загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших кредитно - фінансових установ України в регулюванні валютних відносин, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.

Успішне функціонування активних операцій напряду залежить від рівня розвитку банківського законодавства.

Основною метою банківського законодавства вважається своєчасне реагування на порушення та негативні тенденції у діяльності комерційних банків з метою їх нормалізації, укріплення фінансового стану, підтримки стабільності та надійності як кожного банку зокрема, так і банківської системи у цілому.

В цілому законодавче регулювання активних операцій комерційних банків спрямовано на стимулювання, а в деяких випадках на обмеження окремих видів операцій шляхом надання централізованого впливу на рівень їх прибутковості, ризику або ліквідності.

Активні операції – це операції з розміщення мобілізованих комерційним банком ресурсів у депозити, кредити, інвестиції, основні засоби й товарно-матеріальні цінності з метою одержання доходу та забезпечення своєї ліквідності [63, с. 8-10].

Існують наступні форми кредиту: комерційний (кредит, що надається продавцями покупцям у вигляді відстрочування платежу за продані товари, надані послуги); банківський (форма кредитних відносин, за якої одним з суб'єктів кредитних відносин виступає банк); споживчий (кредит, який надається фізичним особам на придбання споживчих товарів та послуг); державний (одним з суб'єктів кредитних відносин виступає держава) і міжнародний кредит (суб'єктами як виступають різні країни).

Розвиток активних операцій комерційних банків повинен відбуватися при дотриманні наявних законодавчих актів, регулюючих відповідні сторони банківської діяльності. Серед основних законів, що регулюють банківську діяльність, можна виділити Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», [48] Закон України «Про валюту и валютні операції» [35].

Висновки до 1 розділу

Протягом останніх років спостерігається тенденція стрімкого зростання активів українських банків, що зумовлює активізацію процесів управління банківськими активами. За умов високої ризиковості ринкового середовища фінансова стійкість банку залежить від раціональних управлінських рішень, щодо збалансованості між усіма агрегатами активів. Недохідна складова активів є невід'ємною частиною банківського менеджменту, раціональне використання якої дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності та прибутковості. Незважаючи на те, що основні засоби та нематеріальні активи, які становлять найбільшу частку в недохідних активах, є найбільш стабільною складовою, неефективне управління недохідними активами зменшує дохід банку і провокує його нестійкість. У зв'язку з цим актуалізується необхідність створення теоретико-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення та розроблення комплексного підходу до управління ними.

У світовій практиці найбільш поширеним визначенням активів є наступне: «активи - це ресурси (від фр. слова resource - засоби, запаси, можливості, джерела чогось), які отримані підприємством в результаті минулих подій та тепер контролювані ним, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод у майбутньому».

Активи банків - це частина бухгалтерського балансу, що характеризує розміщення й використання залучених банком коштів з метою одержання прибутку і підтримання ліквідності банку. На думку інших вчених - активи будь-який об'єкт бухгалтерського обліку, право контролю закріплене за банком, який відповідає хоча б одній з таких вимог:

- дає дохід банківській установі;
- може бути обмінений на інший об'єкт, котрий, у свою чергу, даватиме дохід банківській установі.

Отже, активи – це економічні ресурси, що перебувають у розпорядженні банку, використання яких має принести в майбутньому дохід. Активи виступають у вигляді основних засобів, готівки в національній або іноземній

валюті в касі банку, заборгованості за позиками, цінних паперів, які перебувають у портфелі банку.

В цілому законодавче регулювання активних операцій комерційних банків спрямовано на стимулювання, а в деяких випадках на обмеження окремих видів операцій шляхом надання централізованого впливу на рівень їх прибутковості, ризику або ліквідності.

2 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Характеристика та загальний аналіз діяльності банку

ПриватБанк є одним з перших приватних комерційних банків, створених в Україні. Рішення про створення ПриватБанку було прийнято на засіданні його засновників від 07 лютого 1992 року.

19 березня 1992 банк пройшов державну реєстрацію. Сергій Тігіпко був одним із засновників і першим головою Ради. На самому початку у ПриватБанку був тільки один офіс і кілька комп'ютерів. ПриватБанк був першим в Україні, хто представив пластикові картки і банкомати. Він також був першою фінансовою організацією в Україні, що отримала міжнародний рейтинг.

У 1996 році він став повноправним членом Visa International – платіжної системи і почав великомасштабну емісію пластикових карток.

У 1997 році ПриватБанк став першим українським банком, що отримав рейтинг Thomson BankWatch (міжнародне рейтингове агентство) і став повноправним членом платіжної системи Europay.

У 1998 році банк отримав свій рейтинг Fitch IBCA (міжнародне рейтингове агентство). У листопаді 1998 року банк виграв тендер і був обраний як обслуговуючий банк, уповноважений на виконання в Україні виплат швейцарського Фонду пам'яті жертв Голокосту.

У 1999 році ПриватБанк відкрив свою філію на Кіпрі. ПриватБанківське відділення в Нікосії стало першим українським філіалом банку, відкритим за кордоном [3, с. 67].

У 2000 році банк увійшов до групи банків, уповноважених виплачувати компенсації для українських громадян, які постраждали від нацистського переслідування в роки Другої світової війни. У 2000 році форма власності ПриватБанку змінилась – 6 липня ПриватБанк прийняв рішення про реорганізацію банку з товариства з обмеженою відповідальністю в закрите акціонерне товариство. У зв'язку з цим, 4 вересня 2000 року був

zareestrovaniy pershiy Statut Zakritogo aktsionernogo tovaristva komertsyionnogo banku «PrivatBank».

Znachnoyu podieyu v ukrainskyy bankivskyy systemi buv zaпуск u 2001 roci systemi «Privat24» – proektu, sho dav mozhlivist' kliyentam keruvati svoimi rakhunkami online v rezhimi real'nogo chasu, vikonuvati regul'yarni platezhi, perekaz koshtiv tosho.

U lyutomu 2002 roku PrivatBankom vypuskaetsya milyonna plastikova kartka.

U 2003 roci PrivatBank buv viznaniy naykrashim bankom za yakist' obslugoivuвання kliyentiv sistemoyu Western Union. U tomu zh roci bank otrimav STP Excellence Award vid Deutsche Bank, sho pidtverdilo profesiionalizm PrivatBanku v mizhnarodnih rozrahunkakh.

PrivatBank stav perшим ukrainskym bankom, sho rozmistiv evrooblyagatsiy na sumu 100 mln dolariv SSHA na evropeyskomy rynku. Krim toho, PrivatBank e perшим v Ukraini, sho otrimav «B-» reytynng agentstva Standard & Poor's. Mizhnarodne reytynngove agentstvo Fitch prisvoilo ostatochniy dovhostrokoviy «B-» reytynng evrooblyagatsiy PrivatBanku.

Za rishenniam aktsioneriv na zasidanni 30 kvitnya 2009 roku diyalnist' banku buva privedena u vidpovidnist' iz Zakonom Ukraini «Pro aktsioner ni tovaristva»: vidpovidni zmini buvi vneseni do Statutu Banku, i tip aktsioner noy kompanii buv zmineniy z zakritogo na piblichniy. Krim toho, nazvu banku buvo zmineno na Piblichne aktsionerne tovaristvo komertsyionniy bank «PrivatBank». Shi zmini vstupilu v silu 21 lipnya 2009 roku.

U 2010 roci bank vиступив initsiatorom stvorennya blagodiy noy organizatsiyi - vseukrainskyy blagodiy niy fond «Dopomagati prostо!»

U 2014 roci, pid chas prorosiyskikh vистupiv na sходи i pivdni Ukraini, PrivatBank ta osobisto odin z yogo naybilyshikh aktsioneriv Igor Kolomoyskyy zaynyali aktivnu proukrainsku pozitsiyu. Yak naslidok, kerivnistvo banku zayvlyalo pro tisk z боку Centrobanku Rosiyi na dochirniy rosiyskyy Moskomprivatbank, yakiy zreshcho buvo virisheno prodati.

За даними рейтингу громадських уподобань «Фаворити Успіху – 2014» був визнаний абсолютним переможцем у номінації «Банк року».

28 вересня 2015 року рейтингове агентство Standard&Poor's підвищило довгостроковий і короткостроковий рейтинги Приватбанку в іноземній валюті з «SD» до «CC/C» (емітент відчуває серйозні труднощі із виплатами за борговими зобов'язаннями). Підвищення рейтингів ПриватБанку обумовлено укладенням угоди з власниками єврооблігацій у розмірі 200 млн доларів, що підлягають погашенню 23 вересня 2015 р., про продовження терміну обігу цих цінних паперів до 15 січня 2016 року (із можливістю продовження терміну обігу до 2018 р) [5, с. 90-91].

На початку березня 2018 року кількість POS-терміналів ПриватБанку, що приймають оплату пластиковими картками в торгово-сервісних точках України, збільшилась до 150 тисяч. Як повідомили в банку, з початку року в мережі еквайрингу зросла частка малих та середніх торгових точок, на які припадає понад 120 тисяч працюючих POS терміналів. Ще близько 30 тисяч терміналів встановлено банком на касах великих торгівельних мереж.

Чутки про націоналізацію Приватбанку ходили довгий час і особливо посилилися восени 2016 року. Причинами називалися сумніви щодо докапіталізації установи її акціонерами як цього вимагав Національний банк України. Спочатку прес-служба та керівництво банку заявляли про сплановані інформаційні атаки на установу. Однак ввечері 18 грудня, на спеціальному засіданні, Уряд України (беручи до уваги також результати засідання Ради національної безпеки і оборони України) прийняв офіційне рішення про перехід 100 % акцій банку у власність Держави в особі Міністерства фінансів.

Рішення про націоналізацію було прийняте з огляду на системну важливість Приватбанку. Якщо б такі проблеми були в іншому банку, то він, за процедурою, повинен був би бути визнаний неплатоспроможним, і пізніше (в разі неприходу нового інвестора) відправлений на ліквідацію [62, с. 55-56].

24 квітня 2017 року юридична адреса банку була змінена з Дніпра на Київ. Правління та всі служби головного офісу банку продовжують працювати

в Дніпрі, фактична адреса головного банку не змінилася. За повідомленням прес-служби банку, нова юридична адреса була прийнята з урахуванням фактичного місцезнаходження його акціонера – Міністерства фінансів, Наглядової ради і дозволить оптимізувати кореспонденцію та комунікації з державними органами.

17 квітня 2019 року Окружний адміністративний суд Києва скасував націоналізацію ПриватБанку, НБУ буде оскаржувати. 19 квітня 2019 року Окружний адміністративний суд Києва ухвалив ще одне рішення на користь Ігоря Коломойського у справі про націоналізацію ПриватБанку. Зокрема суд скасував ключове рішення Національного банку щодо визначення переліку пов'язаних з ПриватБанком осіб.

Основну частину корпоративних клієнтів, що обслуговуються банком, складають підприємства малого і середнього бізнесу. При цьому значну долю вжитку банківських продуктів забезпечують крупні фінансові і промислові корпорації. Особлива увага приділяється обслуговуванню компаній, що мають широку мережу структурних підрозділів, – мережевих корпорацій.

Галузева характеристика клієнтської бази банку свідчить, що велику частину складають підприємства, основний вид діяльності яких торгівля і комерційна діяльність. Значну долю серед корпоративних клієнтів займають підприємства харчової, транспортної, сільськогосподарської і будівельної галузей.

Функціонування банку забезпечує гнучка комбінована організаційна структура управління, рис. 2.1.

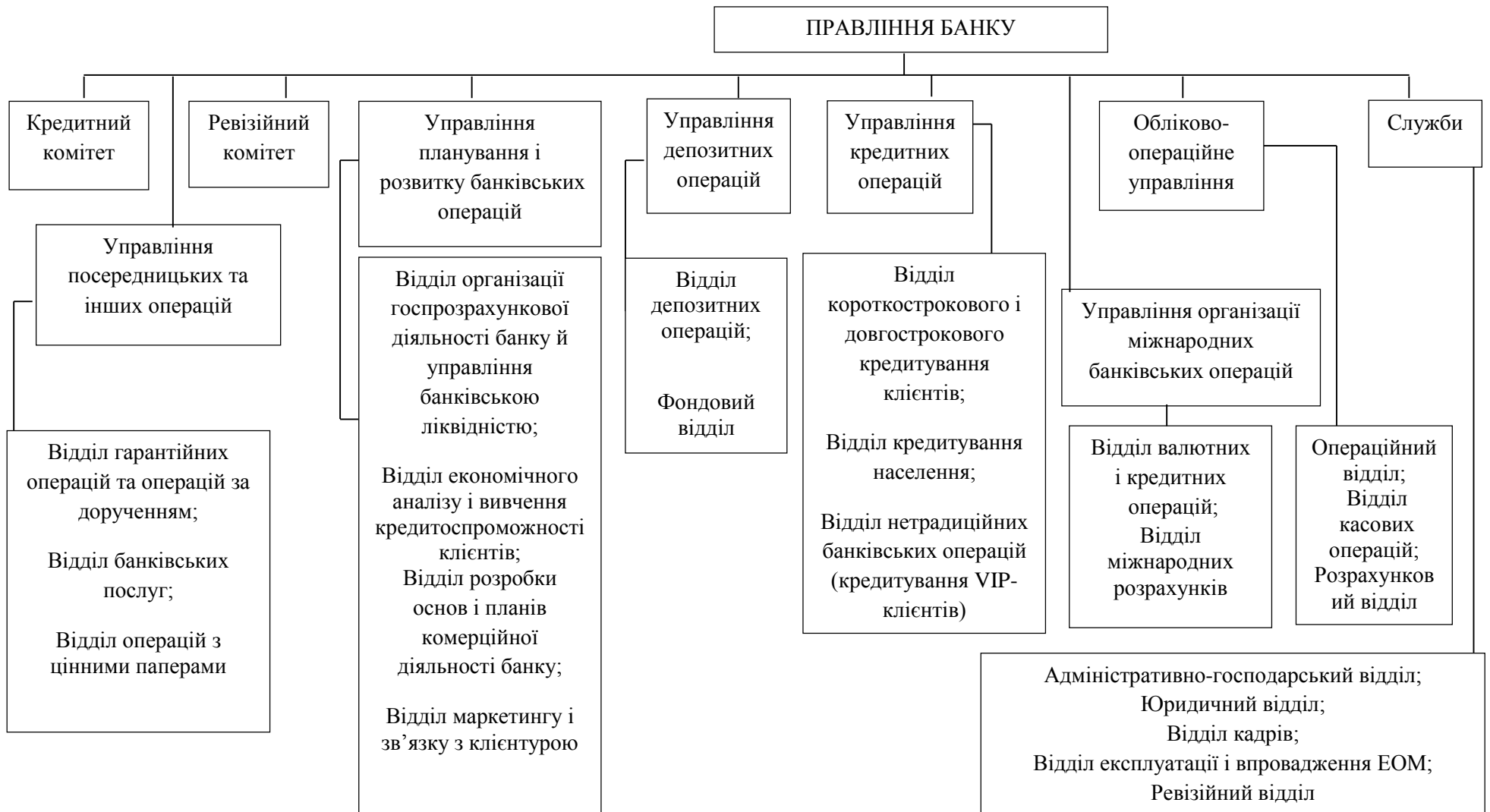

Рис. 2.1 – Організаційна структура АТ КБ «ПриватБанк»

До залучених ресурсів АТ КБ «ПриватБанк» відносяться: кошти банків, кошти клієнтів, боргові цінні папери, емітовані банком та інші залучені кошти.

Кошти банків та кошти клієнтів займають найбільшу частку в залученому капіталі. Так кошти банків у 2016 році становили 2 855 млн. грн. За 3 роки роботи банку стаття «кошти банків» зменшилися на 2 656 млн. грн., це зумовлено зменшенням довгострокових отриманих кредитів у 2017 році, порівняно з 2016 на 39,68% та у 2018 році, порівняно з 2017 роком, на 9,82%, таблиця 2.1 та (рис. 2.2) [13, с. 78].

Таблиця 2.1 – Аналіз структури залучених коштів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016 – 2018 рр.

Статті	Залишки, млн. грн.			Частка, %		
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Кошти НБУ	18 597	12 396	9 817	8,84	5,38	3,99
Кошти банків	2 855	238	199	1,36	0,10	0,08
Кошти клієнтів	186 876	215 922	233 825	88,82	93,72	95,01
Боргові цінні папери, емітовані банком	3	3	2	0	0	0
Субординований борг	144	139	-	0,07	0,06	-
Інші залучені кошти	1 935	1 689	2 255	0,92	0,73	0,92
Разом	210 410	230 387	246 098	100	100	100

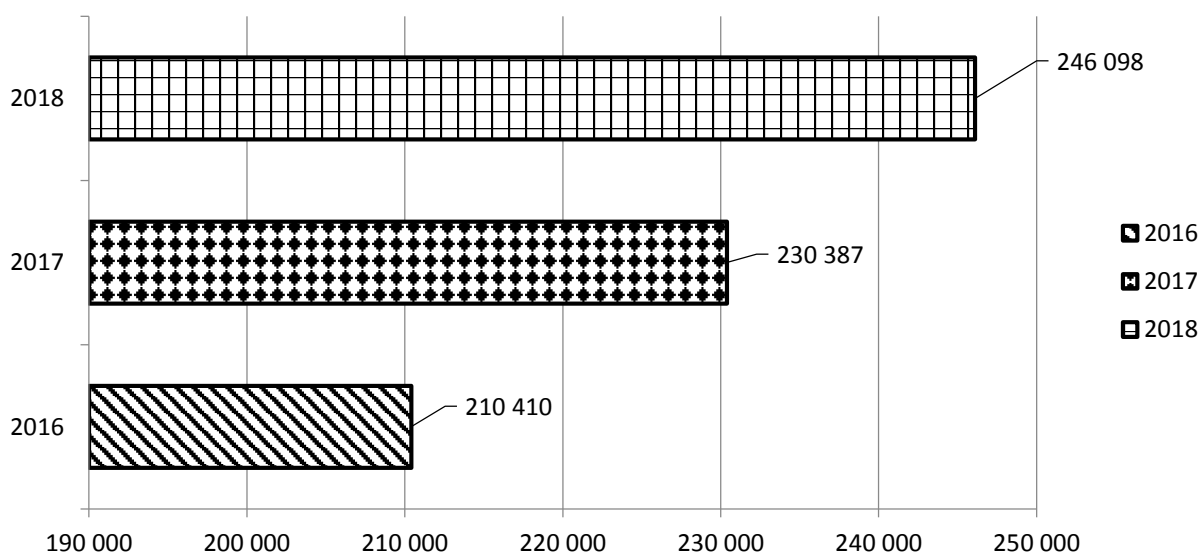

Рис. 2.2 – Структура залучених коштів АТ КБ «ПриватБанк», млн грн

З таблиці 2.1 видно, що кошти клієнтів займають найбільшу частку та є головним джерелом залучення ресурсів (в середньому близько 92,52% залучених коштів).

Починаючи з 2016 року сума коштів з кожним роком збільшується. У 2017 році порівняно з 2016 роком сума збільшилася на 29 046 млн. грн., а у 2018 частина коштів зросла ще на 17 903 млн. грн., або на 7,66%, таблиця 2.2 та (рис. 2.3).

Таблиця 2.2 – Динаміка залучених коштів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016 – 2018 рр.

Статті	Залишки, млн. грн.			Приріст, тис. грн. (+,-)		
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Кошти НБУ	18 597	12 396	9 817	-8 482	-6 201	-2 579
Кошти банків	2 855	238	199	-1 621	-2 617	-39
Кошти клієнтів	186 876	215 922	233 825	-5 034	+29 046	+17 903
Боргові цінні папери, емітовані банком	3	3	2	-9 142	0	-1
Субординований борг	144	139	-	-9 322	-5	-139
Інші залучені кошти	1 935	1 689	2 255	+928	-246	+566
Разом	210 410	230 387	246 098	-32 673	+19 977	+15 711

Стосовно структури коштів клієнтів, то до них входять такі статті: кошти державних та громадських організацій, інших юридичних осіб та кошти фізичних осіб. Якщо порівнювати частку із часткою 2016 року, то можна із впевненістю сказати, що вона виросла на 6,2% (у 2016 вона складала 88,82%). Якщо розглянути кошти фізичних осіб, то вони кожного року, починаючи з 2017 виростили приблизно на 13 972 млн. грн., це говорить про те, що банк користується довірою серед клієнтів, таблиця 2.3 та (рис. 2.3).

Таблиця 2.3 – Структура заборгованості АТ КБ «ПриватБанк» у 2016 – 2018 рр.

Статті	Залишки, млн. грн.			Частка, %			Темпи зростання, %	
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2017	2018
Кореспондентські рахунки та депозити овернайт	10 909	4 499	3 727	37,7	26,6	27,5	-58,76	-17,16
Кредити надані НБУ:								
Короткострокові	-	1 508	-	0	8,9	0	+100	-100
Довгострокові	18 047	10 886	9 817	62,3	64,5	72,5	-39,68	-9,82
Разом	28 956	16 893	13 544	100	100	100	-41,66	-19,82

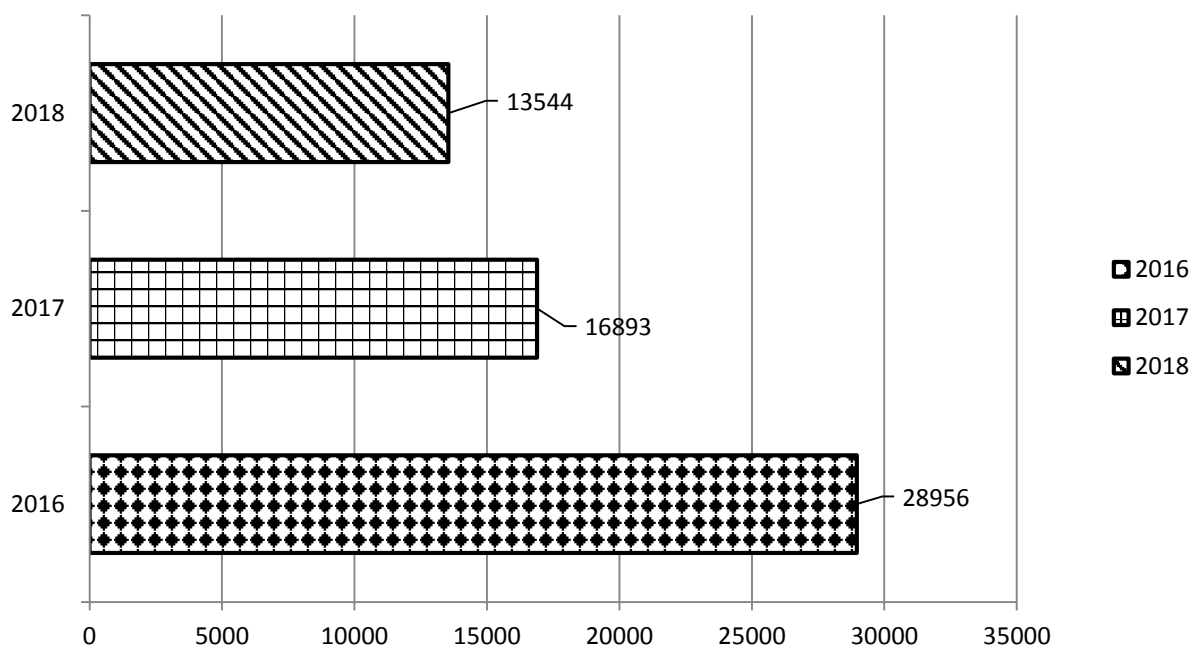

Рис. 2.3 – Структура заборгованості АТ КБ «ПриватБанк» у 2016 – 2018 рр.

До інших залучених коштів відносяться зобов'язання з фінансового лізингу (оренди). Ці кошти не сильно відрізняються за останні роки, оскільки на балансі Банку за договорами фінансового лізингу обліковуються транспортні засоби, а їхня вартість залежить від зовнішньоекономічних чинників.

Банківські установи формують більшу частину своїх ресурсів за рахунок залучених коштів. Тому найхарактернішою рисою їхньої діяльності є те, що вона, переважно базується на залучених ресурсах. [17, с. 65-66] Оскільки робота цих економічних інститутів безпосередньо залежить від обсягу залучених ресурсів, то їхні кількісні та якісні характеристики визначають економічний потенціал банків, впливають на їхню стійкість та ліквідність. Правильно сформована політика щодо формування залучених ресурсів є не тільки фактором якісного банківського менеджменту, успішно функціонуючого банку, але й важливою умовою його конкурентоспроможності, прибуткової і стабільної діяльності. Історично склалося так, що значення залучених ресурсів недооцінювалася. Вони часто «губилися» в тіні значущості капіталу і активів. Ця ситуація зберігається і до нині: серед банківських ресурсів основним залишається власний капітал.

Доцільно підкреслити, що на сьогодні не існує загальноприйнятого визначення поняття «залучені ресурси» і єдиного підходу щодо виділення їхніх видів, що є запорукою формування необхідного обсягу фінансових ресурсів банку. Також існує цілий ряд факторів, котрі перешкоджають ефективному залученню ресурсів. Основними з них є: низький рівень капіталізації банків, обмеження кількості грошових коштів в обігу, доларизація заощаджень. Особливо ці проблеми проявляються в регіонах, що супроводжується недостатнім рівнем розвитку традиційних для банківського сектору ресурсних джерел. Зазначені обставини визначають роль залучених ресурсів в структурі фінансових ресурсів банківської установи. Здатність банку залучати депозити, використовувати не депозитні джерела для вирішення своїх завдань, є одним з основних критеріїв його визнання з боку інших учасників ринку.

Залучені кошти значно впливають на фінансовий стан банківської установи. З одного боку, як джерела коштів для активних операцій вони збільшують очікувану рентабельність власного капіталу банку, з іншого – як джерело витрат збільшують ризик втрати фінансової стійкості банку. Уряд

України і Національний банк приймали ряд оперативних масштабних заходів, спрямованих на зміцнення стійкості банківського сектора, насамперед підтримку його ліквідності [19, с.12-13].

Це означає, що на даному етапі розвитку банківської системи формування необхідного обсягу залучених ресурсів залежить саме від проведення ефективної політики щодо залучення вкладів. До заходів такої політики можна віднести: покращення банківської репутації, яка повинна бути бездоганною; підвищення якості обслуговування клієнтів, що гарантуватиме розширення клієнтської бази; забезпечення максимальної ефективності діяльності всіх структурних підрозділів установи; вдосконалення депозитних продуктів та послуг; постійна зміна структури джерел залучення коштів тощо [61, с. 45].

Для оцінки ефективності формування та повноти використання залучених коштів проводиться аналіз за наступними напрямками, таблиця 2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка та масштаби депозитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	Рік			Відхилення 2018 р. від 2016 р. (+,-)	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	абсолютне, млн. грн.	відносне, %
Зобов'язання банку, млн. грн.	206 072	229 988	246 545	+40 473	+19,64%
Капітал банку, млн. грн.	-713	24 882	31 575	+32 288	-4528,47%
Валюта балансу, млн. грн.	205 359	254 870	278 120	+72 761	+35,43%
Частка зобов'язань у валюті балансу, %	100,35%	90,24%	88,65%	-	-11,70%

З даних таблиці видно, що за проаналізований період банк дещо збільшив масштаби своєї діяльності. Про це свідчить збільшення валюти балансу в 2018 році порівняно з 2016 роком на 72 761 млн. грн. або на 35,43%. Ці зміни відбулися в більшості за рахунок зобов'язань. Власний капітал банку збільшився за підсумками 2018 року порівняно з 2016 роком на 32 288 млн.

грн. або 4528,47%, а зобов'язання збільшилися на 40 473 млн. грн., що еквівалентно 19,64%.

Питома вага зобов'язань у загальних джерелах формування ресурсів дещо зменшилась і становить на 2018 – 88,65%, що свідчить про значне збільшення капіталу АТ КБ «ПриватБанк». А об'єм зобов'язань протягом 2016-2018 років перевищував об'єм капіталу в середньому в 12 раз [51, с. 45]. Норматив використання платних пасивів має становити не менше 90 %.

Як видно з таблиці 2.5 у 2017 та 2018 рр. він становить 115%, цей показник знаходився вище нормативного значення.

Таблиця 2.5 – Ефективність та повнота використання ресурсної бази АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	Рік			Відхилення			
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	відносне, млн. грн.		абсолютне, %	
Дохідні активи	12 597	13 505	20 715	908	7 209	0,04	-0,18
Платні пасиви	10 959	11 717	18 768	757	7 051	-0,04	1,15
Сукупні зобов'язання	13 240	14 182	21 281	942	7 099	0,01	-0,97
Ефективність використання платних пасивів банку, %	115	115	110	0	-5	-	-
Ефективність використання сукупних зобов'язань, %	103	95	97	-8	+2	-	-
Ефективність використання міжбанківських кредитів, %	28	12	5	-16	-7	-	-
Коефіцієнт ефективності активів, що приносять дохід	16,5	10,08	3,6	-	-	-	-

Це зростання також вплинуло на значення коефіцієнту використання зобов'язань, адже з 2017 по 2018 рік коефіцієнт збільшився на 0,02%.

Однак, варто зазначити, що зростання не завдало значної шкоди банку, адже, незважаючи на поліпшення цей показник знаходився в межах допустимих норм, що свідчить про ефективне використання банком в господарському обороті сукупних зобов'язань.

Все вище сказане вказує на те, що банку «ПриватБанк» необхідно звернути увагу на доцільність додаткового залучення ресурсів за умови недостатньо повного та ефективного їх розміщення [24, с.56]. Оптимізація ресурсної бази банку повинна здійснюватись за допомогою прийомів лінійного програмування. Причому за основу оптимізації повинні братися два такі критерії: витратність та стабільність ресурсів.

Оптимальною буде така структура ресурсів, коли за наявних умов забезпечуватиметься максимальна стабільність ресурсної бази за її мінімальної відносної вартості.

У процесі формування оптимальної ресурсної бази банку насамперед необхідно визначити пріоритети окремих видів ресурсів, для чого здійснюється структурний аналіз ресурсної бази банку. Ефективність оптимізації забезпечуватиметься тільки за умови врахування всіх наявних обмежень на ресурси та можливостей їх залучення.

2.2 Аналіз активів банку

Проаналізувавши якісний склад активів банку, можна зробити наступний висновок, що основним видом діяльності банку є формування й розміщення кредитних ресурсів, і показником активності банку є питома вага кредитного портфеля в загальних активах.

Питома вага кредитного портфелю представлена в таблиці 2.6 та на (рис. 2.4).

Таблиця 2.6 – Питома вага кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк»

Найменування статті	2016 р.	2017 р.	2018 р.
---------------------	---------	---------	---------

Питома вага кредитного портфелю, %	21,22	15,04	18,02
Інші активи, %	78,78	84,96	81,98

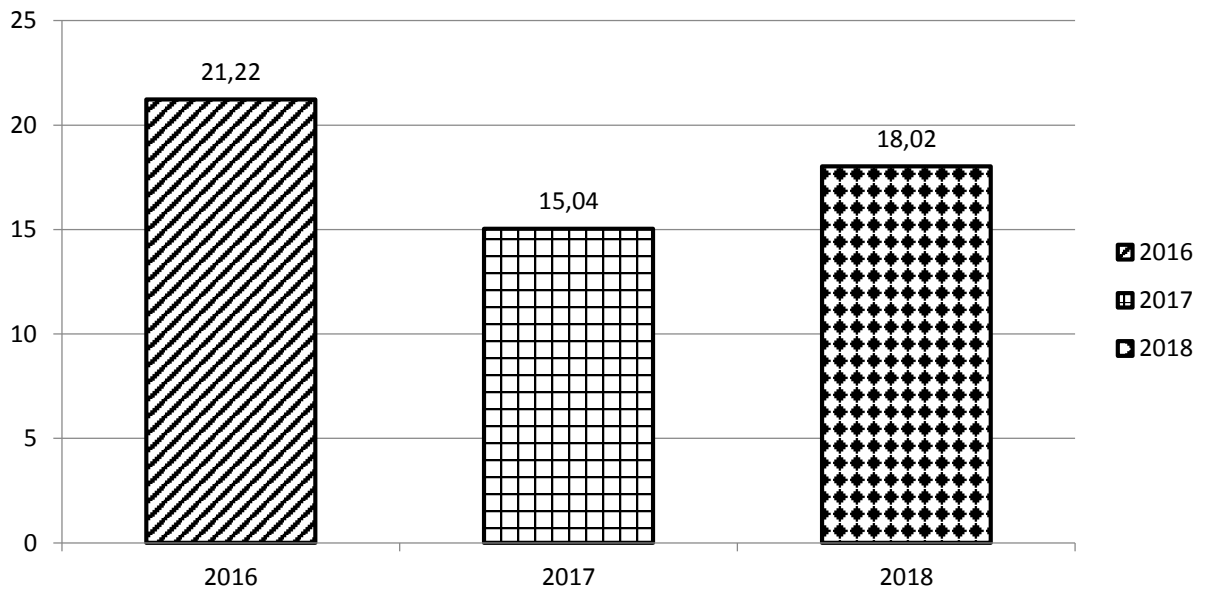

Рис. 2.4 – Питома вага кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк»

В 2018 році по відношенню до 2016 року банком було зменшено питому вагу кредитного портфелю на 3,2%. Таке зменшення об'єму кредитного портфелю в 2018 році можна пояснити зміною менеджменту банку, його кредитної політики, та намаганням населення та підприємств за рахунок кредитів розвивати свою діяльність, а також – розширення мережі як по Україні так і за її межами [27, с.90-91].

Як наслідком збільшення обсягів кредитування стало збільшення ризикових активів та зниження ліквідності.

Нарощування активів у 2017 р. в 254,8 млрд. грн. до 278,1 млрд. в 2018 році в основному за рахунок збільшення обсягу кредитного портфелю банку через постійне просування різних видів кредитування - все для досягнення стратегічної мети.

Протягом років, у зв'язку з негативними наслідками після впливу фінансово-економічної кризи на банківську систему України, банк, з метою

зменшення цього впливу при управлінні активами та пасивами, керувався обмеженнями та запроваджував додаткові заходи для забезпечення стабільності роботи Банку та захисту інтересів вкладників та інших кредиторів згідно вимог Національного банку України. Активи Банку станом за 2016 – 2018 роки представлені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка за статтями активу банку АТ КБ «ПриватБанк», млн. грн.

№	Найменування статті	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Темпи росту,%		
					2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	30 159	25 300	27 360	-15,31	-16,11	8,14
2	Заборгованість банків	2 410	4 516	-	-34,67	87,39	-100
3	Кредити та аванси клієнтам	43 582	38 335	50 140	-77,69	-12,04	30,79
4	Вбудовані похідні фінансові активи	27 044	34 336	-	-11,83	26,96	-100
5	Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	-	-	86 244	-100	-	100
6	Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу	64 409	90 354	-	3026,65	40,28	-100
7	Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	79 299	-	-	100
8	Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	-	-	14 577	-	-	100
Продовження табл. 2.7							
9	Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	-	36 322	-	-100	100	-100

10	Передплата з поточного податку на прибуток	181	184	184	77,45	1,66	0,00
11	Інвестиції в асоційовану компанію	507	-	-	100	-100	-
12	Інвестиційна нерухомість	1 358	579	3 340	100	-57,36	476,86
13	Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	4 019	3 376	3 843	-13,59	-16,00	13,83
14	Інші фінансові активи	269	531	2 756	-6,92	97,40	419,02
15	Інші активи	9 585	9 652	8 899	670,50	0,70	-7,80
16	Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	21 836	11 268	1 361	100	-48,40	-87,92
17	Активи, утримувані для продажу	-	117	117	-	100	0,00
18	Всього активів	205 359	254 870	278 120	-25,31	24,11	9,12

Як бачимо з наведеної таблиці, загальна сума активів банку за 2018 р. порівняно з 2017 р. збільшилась на 23 250 млн. грн. (9,12%). Загальна структура активів банку свідчить про виважене ставлення банку до якості своїх активів. Такий підхід дозволяє банку ефективно управляти ними та досягати позитивного результату за кожною активною операцією. Управління активами вирішувало проблему прибутковості, дотримання нормативів ліквідності та контролю притаманних банку ризиків.

Щоб проаналізувати дохідність активів, розрахуємо коефіцієнт дохідності (Кдох):

$$K_{дох} = \text{Дохідні активи} / \text{Активи, всього};$$

$$K_{дох2016} = 30\,159 + 2\,410 + 43\,582 + 27\,044 + 1\,358 / 205\,359 = 0,51;$$

$$K_{дох2017} = 25\,300 + 4\,516 + 38\,335 + 34\,336 = 579 / 254\,870 = 0,40;$$

$$K_{дох2018} = 27\,360 + 0 + 50\,140 + 0 = 3\,340 / 278\,120 = 0,29.$$

Коефіцієнт дохідності за 2018 р. порівняно з 2017 р., зменшився на 0,11, (так як у 2018 р. збільшилася сума вбудованих похідних активів, а також зменшилась заборгованість інших банків) і становить 0,29, що свідчить про не високу дохідність активів банку, (рис. 2.5).

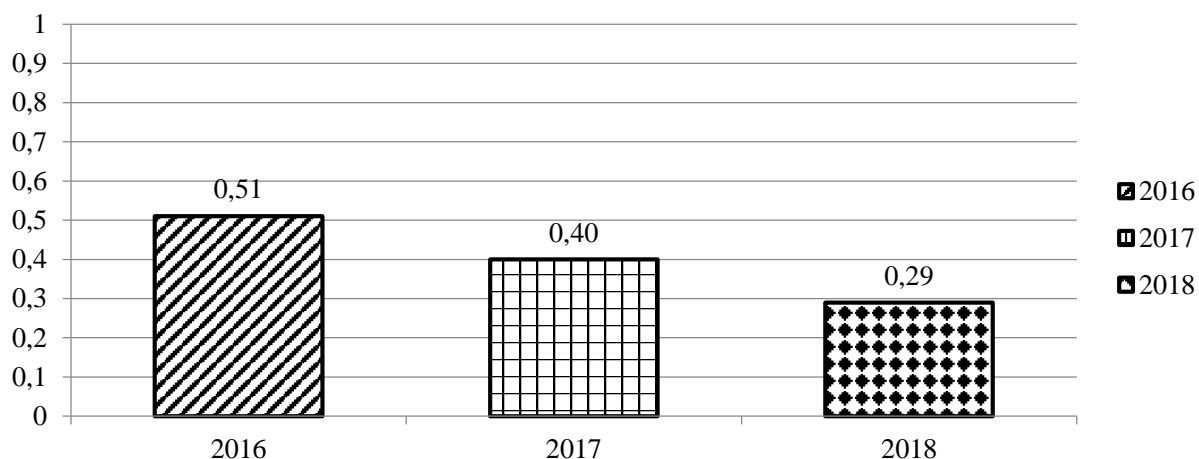

Рис. 2.5 – Дохідність активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2016 – 2018 рр.

Отже, в структурі активів АТ КБ «Приватбанк» найбільших змін, а саме збільшення об'єму на 6 558 млн. грн. або на 15,05% в 2018 році по відношенню до 2016 р. зазнала стаття «Кредити та аванси клієнтам», таке збільшення питомої ваги кредитного портфелю свідчить про наближення до стратегічної мети – збільшення об'ємів кредитування, заняття лідируючої позиції по охопленню кредитами населення, а це можливе лише, і є наслідком нарощування депозитного портфелю банку, збільшення залучення грошових коштів клієнтів шляхом встановлення вигідних умов по депозитним програмам, наприклад вищих відсотків по депозитам, і чим довший термін залучення вкладів, тим вигідніші умови для клієнтів [49, с.67]. Також збільшенню об'ємів кредитування (особливо короткострокових кредитів) посприяло залучення нових клієнтів через відкриття поточних рахунків на більш вигідних умовах з більш низькою щомісячною платою за обслуговування.

Наприклад, плата за відкриття рахунка становить 100 грн., а натомість на рахунку клієнта відкривають поточний рахунок з бонусом 120 грн, який лежить так сказати, на депозиті до запитання, чи то терміном від 1 року і вище. Якщо в банку зростають об'єми кредитування, то в нього й зростають доходи.

Нарощування власного капіталу, сприяє оптимізації існуючих та створенню нових представництв, філій, відділень, а для цього необхідні приміщення, тобто бажано наявність власних, але доволі таки часто використовують і довгострокову оренду, нове обладнання та переобладнання існуючого - все це потребує коштів, і як видно зі структури активів, АТ КБ «Приватбанк» на 4,38% зменшив свої основні засоби та нематеріальні активи, вартість активів з 4 019 млн. грн. зменшилась на 236 млн. грн. і на кінець 31.12.2018 р. становлять 3 843 млн. грн.

Для більшої наочності зобразимо активи АТ КБ «ПриватБанк» за 2016-2018 роки у вигляді діаграми (рис. 2.6).

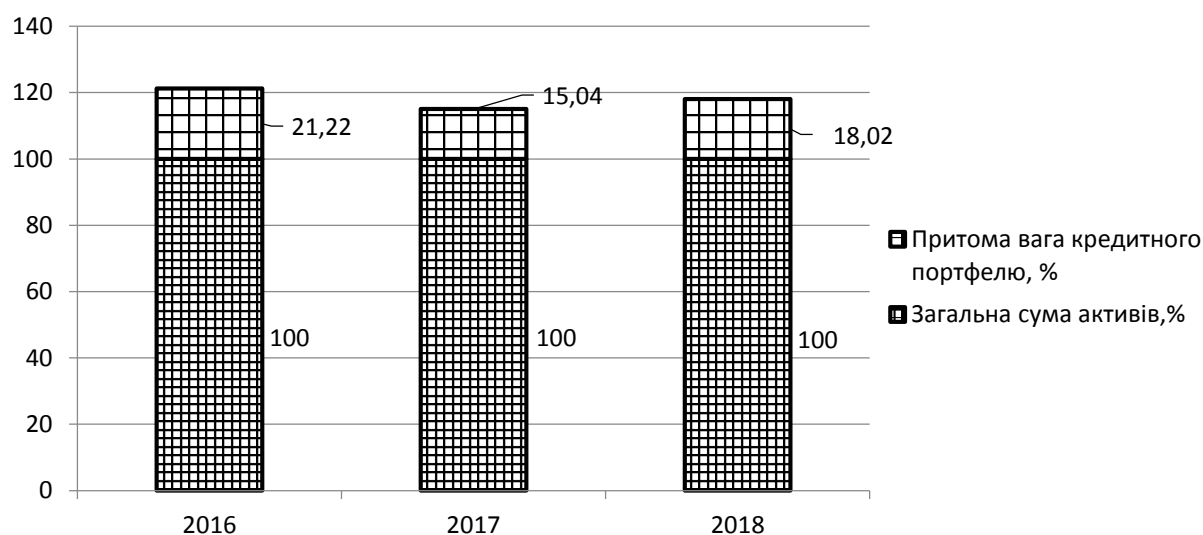

Рис. 2.6 – Структура активів АТ КБ «ПриватБанк»

Використовуючи дані звітів про фінансові результати, таблиця 2.8 проаналізуємо структуру доходів [52, с.11-12].

Таблиця 2.8 – Дані діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2016-2018 роки,

млн. грн.

№	Найменування статті	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	Процентні доходи	31 560	24 485	30 754
1.1	Процентні витрати	(29 474)	(18 373)	(13 996)
1.2	Чистий процентний дохід	2 086	6 112	16 758
2	Відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	(154 536)	(18 346)	(6 089)
2.1	Чисті процентні доходи після вирахування резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	(152 450)	(12 234)	10 669
2.2	Доходи за виплатами та комісійними	10 692	13 211	19 590
3	Витрати за виплатами та комісійними	(2 298)	(3 017)	(4 402)
4	Прибутки мінус збитки від інших фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	208	-	3
5	Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від вбудованих похідних фінансових інструментів	(23 955)	3 491	-
6	Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів	(188)	1 084	1 983
7	Збитки мінус прибутки від переоцінки іноземної валюти	(4 221)	(2 501)	1 145
8	Зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію	-	(342)	-
9	Частка збитку від асоційованої компанії	-	(46)	-
10	Чисті прибутки мінус збитки від вибуття дочірньої компанії	176		
11	Збитки від знецінення приміщень та інвестиційної нерухомості	(16)	(1 112)	(553)
12	Знецінення нематеріальних активів	-	(292)	-
13	Знецінення майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя	-	(11 559)	(13)
14	Адміністративні та інші операційні витрати	(10 639)	(12 240)	(14 041)
15	Інші доходи	3 490	1 607	1 570
16	Інші витрати	-	(14)	(11)
17	Прибуток до оподаткування	(177 220)	(23 964)	12 855
18	(Витрати)/кредит з податку на прибуток	576	(26)	(9)
19	Чистий прибуток/(збиток) за рік	(176 644)	(23 990)	12 855
20	Нереалізований (збиток)/прибуток за інвестиційними цінними паперами, які є в наявності для продажу	609	(1 000)	(1 872)

Продовження табл. 2.8

21	Реалізований прибуток, рекласифікований до прибутку або збитку за інвестиційними цінними паперами, які є в наявності для продажу	(1 981)	-	(3)
22	Прибутки мінус збитки, рекласифіковані у	5	-	-

	прибуток чи збиток при вибутті дочірніх компаній			
23	Курсові різниці при перерахунку у валюту подання	312	-	-
24	Курсові різниці при перерахунку у валюту подання, що виникли протягом року	122	(2)	-
25	Курсові різниці при перерахунку у валюту подання, рекласифіковані у прибуток чи збиток при вибутті дочірніх компаній	(590)	-	-
26	Резерв переоцінки приміщень	351	(22)	2
27	Ефект на податок на прибуток	(62)	4	(1)
28	Інші сукупні витрати	(1 234)	(1 020)	(1 874)
29	Всього сукупних витрат за період	(177 878)	(25 010)	10 972
30	Прибуток/(збиток), що належить: Акціонеру Банку	(176 462)	(23 990)	12 846
31	Частка неконтролюючих учасників	(182)	-	-
32	Прибуток/(збиток) за рік	(176 644)	(23 990)	12 846
33	Всього сукупних доходів, що належать: Акціонеру Банку	(177 667)	(25 010)	10 972
34	Частка неконтролюючих учасників	(211)	-	-
35	Всього доходи/(витрати)	(177 878)	(25 010)	10 972
36	Базисний та скоригований витрати на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	(2 233,70)	(57,00)	17,46

Для більшої наочності доходи банку зображу у вигляді діаграми (див. рис. 2.7).

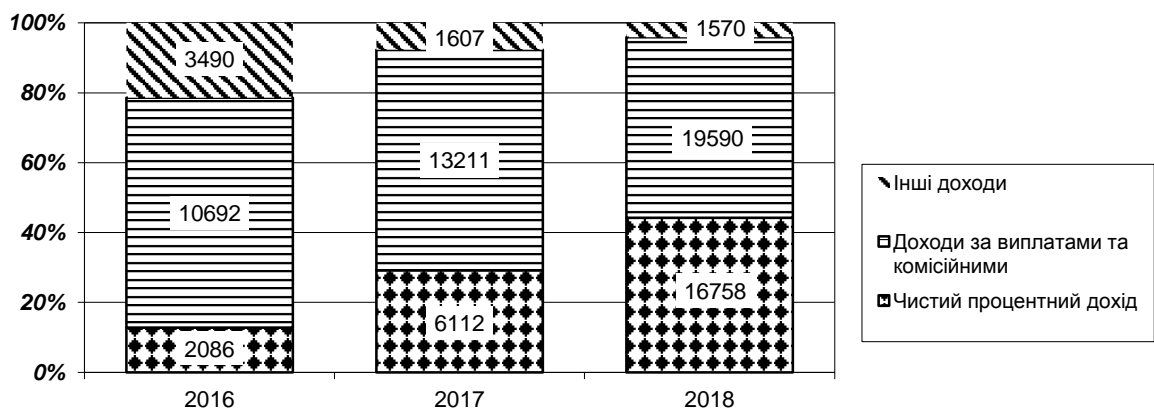

Рис. 2.7 – Структура доходів АТ КБ «ПриватБанк»

Із структури доходів АТ КБ «Приватбанк» видно, що найбільшу питому вагу в доході банку становить чистий процентний дохід та чистий комісійний дохід, в даному випадку за 2016-2018 роки найбільший об'єм в структурі

доходу займали доходи за виплатами та комісійними (дохід по операціям розрахункового касового обслуговування, грошовим переводам та валютно-обмінним операціям та ін.), а також процентний дохід займає значну частину структури прибутку (збільшення процентного доходу є результатом збільшення кредитного портфелю).

Чистий прибуток збільшувався від здійснення операцій, пов'язаних з безпосередньою банківською діяльністю. Чистий процентний дохід збільшувався завдяки росту кредитного портфелю. Проаналізуємо нормативи ліквідності АТ КБ «ПриватБанк», (табл. 2.9.)

Таблиця 2.9 – Нормативи ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за 2016-2018 рр.

Назва нормативу	Нормативне значення	Роки, станом на 31 грудня звітного року					
		2016 р.	відхилення, %	2017 р.	відхилення, %	2018 р.	відхилення, %
Норматив миттєвої ліквідності (Н4), %	не < 20%	63,50	43,5	32,47	12,47	68,66	48,66
Норматив поточної ліквідності (Н5), %	не < 40%	147,43	107,43	155,54	115,54	141,98	101,98
Короткострокова ліквідність (Н6), %	не < 60%	73,83	13,83	99,76	39,76	97,74	37,74

Характеризуючи норматив Н4 на прикладі АТ КБ «Приватбанк» можна сказати, що в період з 2016 р. по 2018 р. процентне співвідношення суми коштів на кореспондуючих рахунках та в касі відносно до розрахункових та поточних зобов'язань, постійно перевищувало свій норматив 20 %, як мінімум на 12,47 %, що говорить про те, що управління активами з точки зору управління ліквідністю знаходиться на достатньому рівні [53, с. 9-10].

Структура активів дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності.

Взагалі, як видно з усіх показників ліквідності даних років, усі вони знаходились на гідному рівні по відношенню до обов'язкового рівня НБУ, тобто були вище вимог. Таке зростання обумовлене збільшенням кредитування юридичних і фізичних осіб, основних засобів.

2.3 Аналіз кредитної політики банку

Перш, ніж оцінити ефективність управління кредитними операціями в АТ КБ «ПриватБанк» почнемо із визначення типу кредитної політики банку. Для цього визначимо частку кредитів клієнтам у загальному обсязі активів банку. Проведені розрахунки наведено у (табл. 2.10).

Таблиця – 2.10 Аналіз кредитної активності АТ КБ «ПриватБанк» у 2014-2018 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Кредити клієнтам, млн. грн.	159 173	189 314	32 616	38 335	50 140
Активи банку, млн. грн.	212 813	258 611	179 761	253 675	278 048
Питома вага кредитів в активах банку	74,8%	73,2%	18,1%	15,1%	18,0%

Як свідчать дані табл. 2.10, кредитна активність ПриватБанку зазнала значних змін внаслідок зміни форми власності. Так, до націоналізації банку кредитування займало левову частку в структурі активних операцій банку - 74,8% в 2014 р. та 73,2% а 2015 році. Найбільший обсяг кредитів, наданих АТ КБ «ПриватБанк», припав на 2015 р. і склав 189 314 млн. грн., в подальшому ми бачимо згортання кредитної діяльності, що призвело до зменшення кредитного портфеля до 32 616 млн. грн., тобто на 156 698 млн. грн.,

У жовтні-листопаді 2016 року банк реструктуризував частину кредитного портфеля загальною вартістю 137 082 мільйонів гривень, до вирахування резерву під знецінення станом на 31 грудня 2016 року. В 2017 р. та 2018 р. ми спостерігаємо нарощування кредитного портфеля ПриватБанку. Так, приріст кредитних операцій банк в 2017 році склав 26,4% (5 719 млн. грн.), в в 2018 році - 21,6% (11 805 млн. грн.).

Щодо позичальників, то АТ КБ «ПриватБанк» в 2014-2015 рр. надавав пріоритет юридичним особам, які працюють переважно у сфері торгівлі нафтопродуктами, (табл. 2.11).

Таблиця – 2.11 Аналіз кредитної активності АТ КБ «ПриватБанк» у 2014-2018 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Загальна сума кредитів клієнтам, млн. грн.	180 714	217 689	227 924	237 181	291 936
Кредити юридичним особам, млн. грн.	149 365	184 193	2 639	3 330	5 648
Питома вага кредитів юридичним особам в загальній сумі кредитів банку	82,7%	84,6%	1,2%	1,4%	1,9%
Кредити фізичним особам, млн. грн.	29 274	31 244	31 652	44 066	65 242
Питома вага кредитів фізичним особам в загальній сумі кредитів банку	16,2%	14,4%	13,9%	18,6%	22,3%
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу, млн. грн.	2 075	2 252	2 494	4 210	8 251
Питома вага кредитів підприємствам малого та середнього бізнесу в загальній сумі кредитів банку	1,1%	1,0%	1,1%	1,8%	2,8%
Кредити, що управляються як окремий портфель	-	-	191 139	185 575	212 795
Питома вага кредитів, що управляються як окремий портфель в загальній сумі кредитів банку	-	-	83,9%	78,2%	72,9%

У складі торгівлі нафтопродуктами розкриті кредити та аванси клієнтам у сумі 40 645 мільйонів гривень або 19% від загальної суми кредитів та авансів клієнтам (у 2014 році - 40 603 мільйона гривень або 22%), видані компаніям, які займаються гуртовою та роздрібною торгівлею нафтою і нафтопродуктами. Ці компанії складають єдину систему постачання, тому кредитний ризик за цими кредитами є, за оцінками керівництва, нижчим внаслідок такої системи [46, с.34-35].

Станом на 31 грудня 2015 року кредити, видані цим компаніям, були забезпечені запасами сирової нафти, нафтопродуктів та продуктів газопереробки, а також корпоративними правами на частки (акції) позичальників та їхніх поручителів заставною вартістю 52 245 мільйонів гривень (у 2014 році - 39 671 мільйон гривень та в січні 2015 року після закінчення звітнього року за цими

кредитами було одержано додаткове забезпечення у вигляді запасів нафтогазових продуктів вартістю 852 мільйона гривень).

У складі промислового виробництва та хімічної промисловості розкриті кредити та аванси клієнтам у сумі 23 423 мільйона гривень (у 2014 році - 17 246 мільйонів гривень), видані компаніям в Україні, які об'єднані в одну структуру, але які виробляють та реалізують різноманітну продукцію на ринках Західної, Центральної та Східної Європи. Споживачами цієї продукції є компанії, які працюють у харчовій промисловості на вказаних ринках. Станом на 31 грудня 2015 року кредити, видані цим клієнтам, були забезпечені корпоративними правами на акції заставною вартістю 30 385 мільйонів гривень (у 2014 році - 18 673 мільйона гривень).

Загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам Банку на 31 грудня 2015 року складала 50 187 мільйонів гривень (на 31 грудня 2014 року - 32 548 мільйонів гривень) або 23% від загальної вартості кредитного портфеля (на 31 грудня 2014 року - 18%). Резерв на знецінення кредитів, виданих цим позичальникам, становить 4 849 мільйонів гривень (на 31 грудня 2014 року - 4 455 мільйонів гривень). Станом на 31 грудня 2015 року у Банку було 8 позичальників (на 31 грудня 2014 року - 6 позичальник) із загальною сумою виданих їм кредитів, яка перевищує 10% чистих активів Банку або 2 751 мільйон гривень (на 31 грудня 2014 року - 2 450 мільйонів гривень). Загальна сума цих кредитів становила 45 928 мільйонів гривень (на 31 грудня 2014 року - 25 414 мільйонів гривень), а сума сформованого резерву на знецінення кредитів, виданих цим позичальникам, становила 2 572 мільйона гривень (у 2014 році - 3 125 мільйонів гривень).

Внаслідок проведення реструктуризації Банк змінив валюту кредитів на гривню, знизив процентні ставки, збільшив термін погашення кредитів до 2024 і 2025 років, конвертував частину кредитів у фінансовий лізинг і змінив заставне майно за кредитами. Станом на 31 грудня 2016 року Банк визнав знецінення за цими кредитами в сумі 135 018 мільйонів гривень [54, с. 25-26].

Як бачимо з рис. 2.8 в структурі кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» з'явилася така складова, як «Кредити, що управляються як окремий портфель». Станом на 31 грудня 2016, 2017 та 2018 років категорія «Кредити, що управляються як окремий портфель» включає в себе непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року. На думку керівництва Банку, цей портфель має аналогічні показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямом комерційної діяльності на дату видачі таких кредитів.

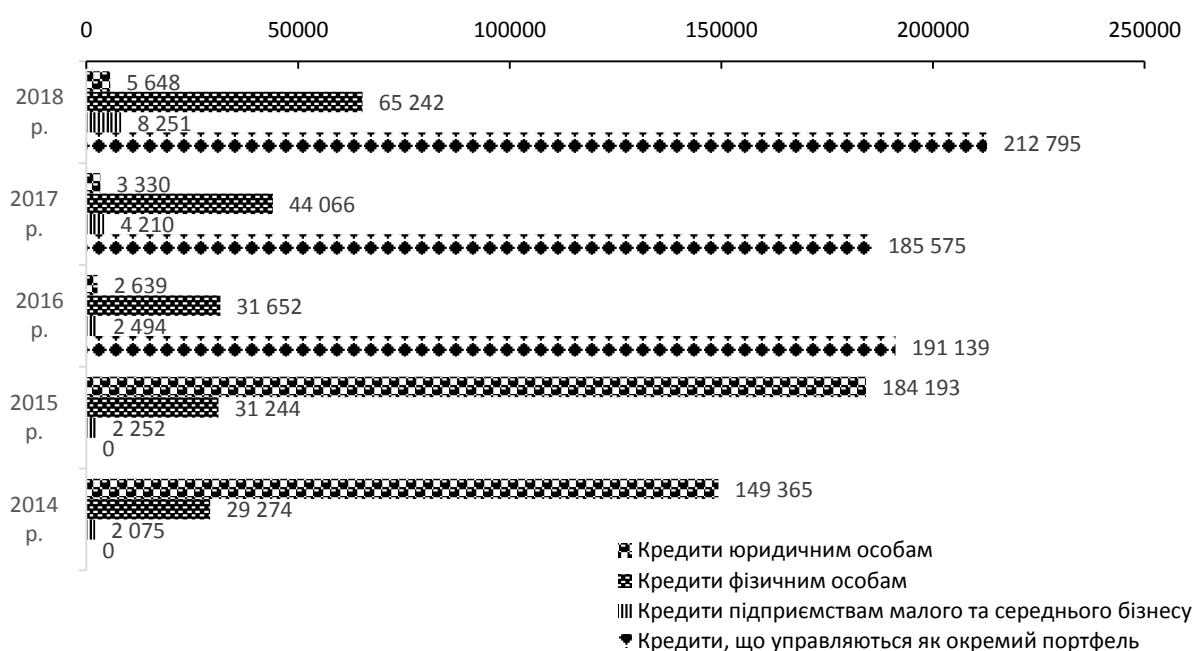

Рис. 2.8 Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за видами позичальників у 2014 – 2018 рр.

Станом на 31 грудня 2018 року Банк визнав збитки 209 453 мільйони гривень резерву під очікувані кредитні збитки за цими кредитами (31 грудня 2017 року: резерву під зменшення корисності - 181 887 мільйонів гривень; 31 грудня 2016 року: резерву під зменшення корисності - 180 114 мільйона гривень).

У 2016 р. внаслідок загрози втрати платоспроможності АТ КБ «Приватбанк» був змушений обмежити пропозицію кредитних продуктів, проте не блокував повністю канали доступу до позичкових коштів, оскільки

банк в першу чергу лояльний до клієнтів, які мають позитивну кредитну історію.

Як зазначив Олег Сергєєв, член правління ПриватБанку з питань корпоративного бізнесу, Голова Кредитного комітету, в кредитній стратегії та політиці ПриватБанку є обмеження на фінансування великого бізнесу (від 50 млн. грн. річної виручки) та кредитування державного сектору. Це пов'язано з тим, що у великих компаній є можливість шантажувати банк: якщо позичальник винен незначну суму, він є залежним від дій кредитора, якщо ж позичальник винен мільйон і більше, то це стає проблемою банку [57, с. 78].

Корпоративний бізнес кредитується лише за умови, якщо клієнт обслуговує в ПриватБанку зарплатні проекти.

Через півроку після націоналізації, Банк відновив кредитування, тобто з середини 2017 року. Тоді було встановлено ліміт у 7,5 млрд. грн. На сьогодні Банк вийшов на сальдо 5,223 млрд. грн., загалом було видано 2448 кредитів.

Слід відмітити, що 81% портфеля позичок ПриватБанку - це кредити менше 10 млн грн. Найбільший - 370 млн грн. Кредити понад 400 млн грн Банк взагалі не розглядає. Через виважену кредитну політику, доля проблемних, так звана NPL, по нових кредитах наразі складає менше 1%.

Дуже обережно ПриватБанк підходить до кредитування у валюті: наразі 3 млн євро - найбільший валютний кредит.

Відносно вартості кредиту по корпоративному бізнесу, можна зазначити, що робоча ставка складає 19%, без додаткових комісій.

Що стосується строковості, то більш довгі лізингові кредити - до п'яти років з авансом 30%; більшість - це кредити до року, багато овердрафтів, середня ставка складає 17%.

З метою прискорення обслуговування клієнтів, а також здешевлення обслуговування, 82% рішень з видачі кредитів було прийнято в автоматичному режимі.

З кредитних продуктів найбільш популярним у корпоративного бізнесу є КУБ (країна успішного бізнесу), який складає 42%; потім - кредит на лімітний

рахунок; інших кредитів - 18%. Частка лізингу поки що незначна, але банк планує її нарощувати.

Кредити нижчі 5 млн грн ПриватБанк не розглядає, бо трудозатрати на перевірку клієнта – надто великі.

Працюючи з корпоративним сегментом, Банк підтримує свій основний сегмент - роздрібний бізнес. Напрями кредитування фізичних осіб ми можемо спостерігати в (табл. 2.12).

Таблиця – 2.12 Напрями кредитування фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» у 2014 – 2018 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Загальна сума кредитів фізичним особам	29 274	31 244	31 652	44 066	65 242
Кредити фізичним особам - кредитні картки	22 092	20 884	19 749	30 354	45 314
Питома вага карткових кредитів в загальній сумі кредитів фізичним особам	75,5%	66,8%	62,6%	68,9%	69,8%
Кредити фізичним особам - іпотечні кредити	5 228	8 099	9 045	9 130	12 923
Питома вага іпотечних кредитів в загальній сумі кредитів фізичним особам	17,9%	25,9%	28,8%	20,9%	20,3%
Кредити фізичним особам - споживчі кредити	171	88	1 069	3 144	4 193
Питома вага споживчих кредитів в загальній сумі кредитів фізичним особам	0,6%	0,3%	3,6%	7,3%	6,4%

Продовження табл. 2.12

Кредити фізичним особам на придбання автомобіля	232	261	264	264	332
Питома вага кредитів на придбання автомобіля в загальній сумі кредитів фізичним особам	0,8%	0,8%	0,9%	0,7%	0,9%
Інші кредити фізичним особам	1 141	1 648	1 054	660	672
Питома вага інших кредитів в загальній сумі кредитів фізичним особам	3,9%	5,3%	3,5%	1,6%	1,4%
Фінансовий лізинг	410	264	164	197	654

Питома вага фінансового лізингу в загальній сумі кредитів фізичним особам	1,4%	0,8%	0,6%	0,5%	1,2%
---	------	------	------	------	------

Як свідчать дані табл. 2.12, найбільш популярним кредитним продуктом у фізичних осіб є карткові кредити, обсяг яких щороку збільшується. За п'ять останніх років вони зросли удвічі. Так, якщо в 2014 в абсолютному вираженні карткові кредити склали 22 092 млн. грн., то в 2018 році вони становили 45 314 млн. грн.

Стабільно високою є також частка іпотечних кредитів - в 2018 році кожна п'ята гривня позичалася на придбання нерухомості. В абсолютному вираженні це склало 5 228 млн. грн. в 2014 році, 8 099 млн. грн. в 2015 році та 9 045 млн. грн. в 2016 році. В 2017 році обсяг іпотечних кредитів змінився незначно і склав 9 130 млн. грн., а в 2018 році зріз втричі - до 12 923 млн. грн.

Спостерігається стабільне зростання споживчих кредитів - від 0,6% в 2014 році до 6,4% в 2018 році. В 2015 році спостерігалось найменше значення цього показника - 88 млн. грн. Із зміною клієнтоорієнтованості ПриватБанку в 2016 частка споживчих кредитів склала 3,6%, тобто 1 069 млн. грн. В 2017 році їх обсяг зріс майже втричі і досяг 3 144 млн. грн., а в 2018 році - 4 193 млн. грн.

Слід відмітити позитивну тенденцію в нарощуванні кредитування фізичних осіб через фінансовий лізинг. Оскільки ПриватБанк визначає це як пріоритет, можна сподіватися на подальше збільшення цього показника [65, с. 67].

Підсумовуючи наведене, відмітимо, що протягом останніх п'яти років кредитна стратегія АТ КБ «ПриватБанк» зазнала значних змін, що пов'язано з націоналізацією Банку. Так, якщо в 2014 році кредитні операції займали майже 75% від сукупних активів, то в 2018 році їх обсяг скоротився до 18%. Змінилася також клієнтоорієнтованість банку. Якщо раніше ПриватБанк зосереджувався на кредитуванні корпоративного бізнесу, в основному тих, які спеціалізувалися на торгівлі нафтопродуктами, то зараз в пріоритеті Банка роздрібний бізнес. У фізичних осіб найбільш популярним кредитним

продуктом є карткові кредити, тоді як юридичні особи надають перевагу кредиту «КУБ» (країна успішного бізнесу). При кредитному обслуговуванні клієнтів ПриватБанк виходить з принципу економічної доцільності, тому намагається максимально автоматизувати процес кредитного обслуговування клієнтів з метою його здешевлення. Для зменшення ризиковості кредитних операцій ПриватБанк не надає великі кредити і надає перевагу в кредитуванні гривнею.

Для оцінки ефективності кредитних операцій важливим є визначення якості кредитних операцій, розраховавши обсяг непрацюючих кредитів, так званих NPL.

Як свідчать дані табл. 2.13, найменша питома вага проблемних кредитів спостерігалася в 2014 році, але це було пов'язано, головним чином, з недостовірною оцінкою рівня ризику позичок. Останні два роки кредитні операції банку демонструють максимальний рівень токсичності - 71,8% та 77,2% відповідно при рекомендованому значенні - до 5%.

Таблиця 2.13 – Аналіз якості кредитних операцій АТ КБ «ПриватБанк» у 2014-2018 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Непрацюючі кредити (NPL), млн. грн.	9 953	26 706	19 281	170 266	225 432
Загальна сума кредитів клієнтам, млн. грн.	180 714	217 689	227 924	237 181	291 936
Питома вага непрацюючих кредитів (NPL) в загальній сумі кредитів клієнтам	5,5%	12,3%	8,5%	71,8%	77,2%

Значна частина проблемних кредитів забезпечена менше ніж на 2% - кредити на 206 млрд. грн. забезпечено заставою лише на суму 4,4 млрд. грн., але вірогідність, що вони будуть відібрані та продані мінімальна.

Проблема неповернення кредитів не є новою для банківської системи протягом останніх років. В середньому за 2018 р. 85,11% всіх кредитів «Приватбанку» є непрацюючими, що підтверджує гіпотезу про те, що наявність системно важливих банків пагубна для економіки через надмірну

концентрацію ризиків в даних банках. Водночас, великий обсяг проблемної заборгованості «Приватбанку» за кредитами негативно впливає на капітал банку та унеможлиблює кредитування нових проектів підприємств [66, с. 19-20].

На сьогоднішній день 85% клієнтів, які мають кредитні зобов'язання у Приватбанку є неплатоспроможними та не можуть відповідати за свої зобов'язання, а банк в майбутньому не зможе відповідати за своїми зобов'язаннями перед фізичними особами, через що знову вийде на від'ємний результат, не поповнить доходи держбюджету, а навпаки буде потребувати нових вливань з боку держави.

Висновки до 2 розділу

На сьогоднішній день АТ КБ «ПриватБанк» є одним з найбільш розвинутих банків України і займає лідируючі позиції банківського рейтингу країни. Станом на 1 січня 2019 року розмір чистих активів ПриватБанку становить 282 037 млн. грн. Статутний фонд банку складає 206 060 млн. грн., власний капітал – 31 462 млн. грн. Кредитний портфель банку складає 52 020

млн. грн. Банківській прибуток складає 11 668 млн. грн. Національна сітка банківського обслуговування ПриватБанку включає в себе 2 128 філіалів і відділень по всій Україні, що дозволяє будь якому клієнту отримати самий високий рівень обслуговування практично влюбий точці країни.

Отже, підсумовуючи наведене, відмітимо, що починаючи з 2014 р. погіршення економічної ситуації в країні та, як показав проведений нами аналіз, неефективне управління портфелем позик АТ КБ «ПриватБанк» значним чином позначилося на якості його кредитних операцій. Так, протягом останніх 5 років діяльності банку значно зросла питома вага прострочених кредитів, рівень кредитного ризику відповідно також мав тенденцію до зростання. З метою зниження ризикованості кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» використовує різні варіанти повернення боргів, наразі обмежено кредитування корпоративних клієнтів, валютне кредитування, кредитування великих кредитів, підвищено вимоги до забезпечення кредиту та вжито ряд інших заходів. На кінець 2018 року банку вдалося покращити захищеність кредитного портфеля та отримати прибуток, найбільшій по банківській системі України.

Таким чином, АТ КБ «ПриватБанк» є лідером на вітчизняному ринку банківських послуг. Інноваційність його діяльності та ефективне управління дозволило в 2018 році отримати 11,67 млрд. грн. чистого прибутку, що забезпечило 1 місце по цьому показнику серед банків України. Це рекордний показник для банківської системи України з початку економічної кризи.

3 ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1 Пропозиції щодо ефективного управління активами АТ КБ «ПриватБанк»

Запровадження якісної системи управління активами є особливо актуальним питанням для вітчизняних банків. Ще одним важливим аспектом, що зумовлює необхідність і актуальність питання управління активами, є їх визначальна роль для фінансового потенціалу банку та можливості отримання доходів в майбутньому. Активи в першу чергу забезпечують довіру клієнтів до банківської установи, визначають її можливості та привабливість для клієнтів у перспективі; виступають гарантією покриття збитків в разі невиконання чи неможливості виконання банком взятих на себе зобов'язань; дають змогу розширювати спектр банківських послуг та покращувати можливості використання окремих банківських продуктів; забезпечують кредитний ресурс для задоволення потреб клієнтів.

Стрімкий розвиток банківського бізнесу привів до того, що перед початком кризи співвідношення кредитів і депозитів в Україні було одним із найбільших серед країн СНД. Джерелом нарощування кредитування для багатьох банків стали запозичення на зовнішніх ринках. Що відповідно і у випадку з АТ КБ «ПриватБанк». Однак із настанням фінансової кризи доступ до таких ресурсів був закритий. Тому проблема погашення кредитів, яка збігалася в часі з девальвацією гривні, поставила деякі банки на межу дефолту. Через недосконале управління ризиками в банківській системі України значно погіршилася якість кредитного портфеля, що спричинює збитковість банківської діяльності. В нашому випадку АТ КБ «ПриватБанк» також має проблемні активи, які потребують покращення за для досягнення банком прибутковості. У зв'язку з цим виникає необхідність подальшого вдосконалення роботи банків із проблемним активами та поліпшення систем кредитного ризик-менеджменту в цілому. Адже якість активів відображає якість діяльності банку загалом та його цільові орієнтири на перспективу.

Виділяють внутрішньобанківські та зовнішні методи управління проблемними активами. У разі неефективності внутрішньобанківських методів управління проблемними активами менеджмент банку може прийняти рішення про доцільність зовнішніх щодо банку дій для поліпшення структури його

балансу та відновлення ліквідності. Це актуалізує практику застосування зовнішніх методів управління проблемними активами, серед яких:

- передача проблемних активів в управління третій особі(колектору);
- передача або продаж проблемних активів пов'язаній фінансовій компанії;
- продаж проблемних активів на умовах факторингу;
- сек'юритизація активів;
- інші методи [69, с. 45-47].

Внутрішньобанківські методи управління проблемними активами передбачають раннє реагування ризик-менеджерів банків на погіршення обслуговування позичальниками кредитів і включають реабілітацію кредитної заборгованості та відновлення можливості позичальників генерувати грошові потоки для обслуговування кредитів. Одним з найефективніших внутрішньобанківських методів роботи з проблемними кредитами є реструктуризація кредитної заборгованості. Світова практика виробила такі способи реструктуризації: кредитні канікули, зміна схеми погашення кредиту з класичної на ануїтетну, пролонгація кредиту, конверсія валюти, прощення пені та штрафних санкцій, зниження відсоткової ставки. Доцільно цей перелік способів реструктуризації доповнити ще одним інструментом – списанням(анулюванням) частини боргу.

Докладніше розглянемо один із зовнішніх методів управління проблемних активів банку – сек'юритизацію, яка і досі проходить систематичну модернізацію. Тож визначимо доцільність використання зазначеного інструменту АТ КБ «ПриватБанк» з метою мінімізації кредитних ризиків.

Сек'юритизацію активів доречно розглядати у двох аспектах – широкому і вузькому (власне сек'юритизація активів). У широкому сенсі термін «сек'юритизація» означає переміщення міжнародного фінансування ринку кредитів на грошовий ринок і ринок капіталу; заміна кредитного фінансування емісією цінних паперів; виключення банків зі схем фінансування (дезінтермедіація). Сек'юритизація у вузькому сенсі, або сек'юритизація

активів – це інноваційна техніка фінансування; специфічна форма у межах загальної тенденції до сек'юритизації, основою якої є списання фінансових активів з балансу банку та їх рефінансування за допомогою випуску цінних паперів на міжнародному грошовому ринку і ринку капіталу.

Для власника грошових вимог сек'юритизація виконує завдання, яке полягає у тому, щоб у результаті їх рефінансування отримати максимальну ціну й цьому аспекті сек'юритизація конкурує з іншими способами рефінансування, зокрема, із факторингом, позикою під заставу грошових вимог. Сек'юритизація має інституційний характер, її мета – зниження правових і економічних ризиків, які виникають при рефінансуванні грошових вимог шляхом розміщення цінних паперів.

Сек'юритизацію доречно визначати як багатоінституційні відносини, за яких відбувається об'єднання гомогенних та гетерогенних активів банку в пули та їх передача на балансовій і позабалансовій основі захищеній від банкрутства спеціалізованій юридичній особі (special purpose vehicle, SPV) з метою транспарентної ізоляції кредитних ризиків, а також емісія цінних паперів на основі пулу активів (asset-backed securities, ABS) із вищою якістю кредитів, ніж якість кредитів банку. Економічна ізоляція кредитних ризиків ґрунтується на двох твердженнях: по-перше сек'юритизація – це відносини, результатом яких є транспарентна ізоляція кредитних ризиків пулу активів у межах захищеної від банкрутства спеціалізованій юридичній особі; по-друге сек'юритизація є відносинами з приводу емісії цінних паперів на основі активів з вищою кредитною якістю, ніж кредитна якість банку оригінатора (originator). Економічна ізоляція кредитних ризиків може реалізуватися двома методами:

1. Методом кредитних деривативів (балансова ізоляція).
2. Методом «реального продажу» активів (позабалансова ізоляція).

Економічна ізоляція економічного ризику дає змогу ідентифікувати предмет дослідження у складі відносин, пов'язаних з емісією банку боргових цінних паперів, за якої одночасно відбувається і відособлення активів банку в межах спеціалізованої юридичної особи, і покращення їх кредитної якості. До

основних видів активів, які сек'юритизуються, належать права за житловою іпотекою, права вимог за комерційною іпотекою, кредитними картками; цей перелік увесь час розширюється, оскільки можлива сек'юритизація будь-яких прав вимог, що забезпечать майбутні грошові потоки. Комплекс економічних механізмів сек'юритизації включає: алокацію (відособлення пулу), розпилування (пул складається з безлічі активів) і перерозподілу ризиків (структуризація випуску паперів), а також зниження, зокрема, інформаційних(рейтингові агентства, розкриття інформації) та агентських витрат(пасивність SPV) [70, с. 89].

Є три основні методи реалізації угод сек'юритизації.

Для кожного методу характерні свої особливості; найскладнішим вважається класичний, оскільки банк продає кредитний портфель, після чого або сам може продовжувати обслуговування виданих їм позик, або покупець залучає іншу структуру як операційну службу зі збору і передачі грошей. При класичній сек'юритизації банк продає свої активи SPV, яка у свою чергу фінансує купівлю таких активів шляхом випуску цінних паперів на ринку капіталу, (рис. 3.1).

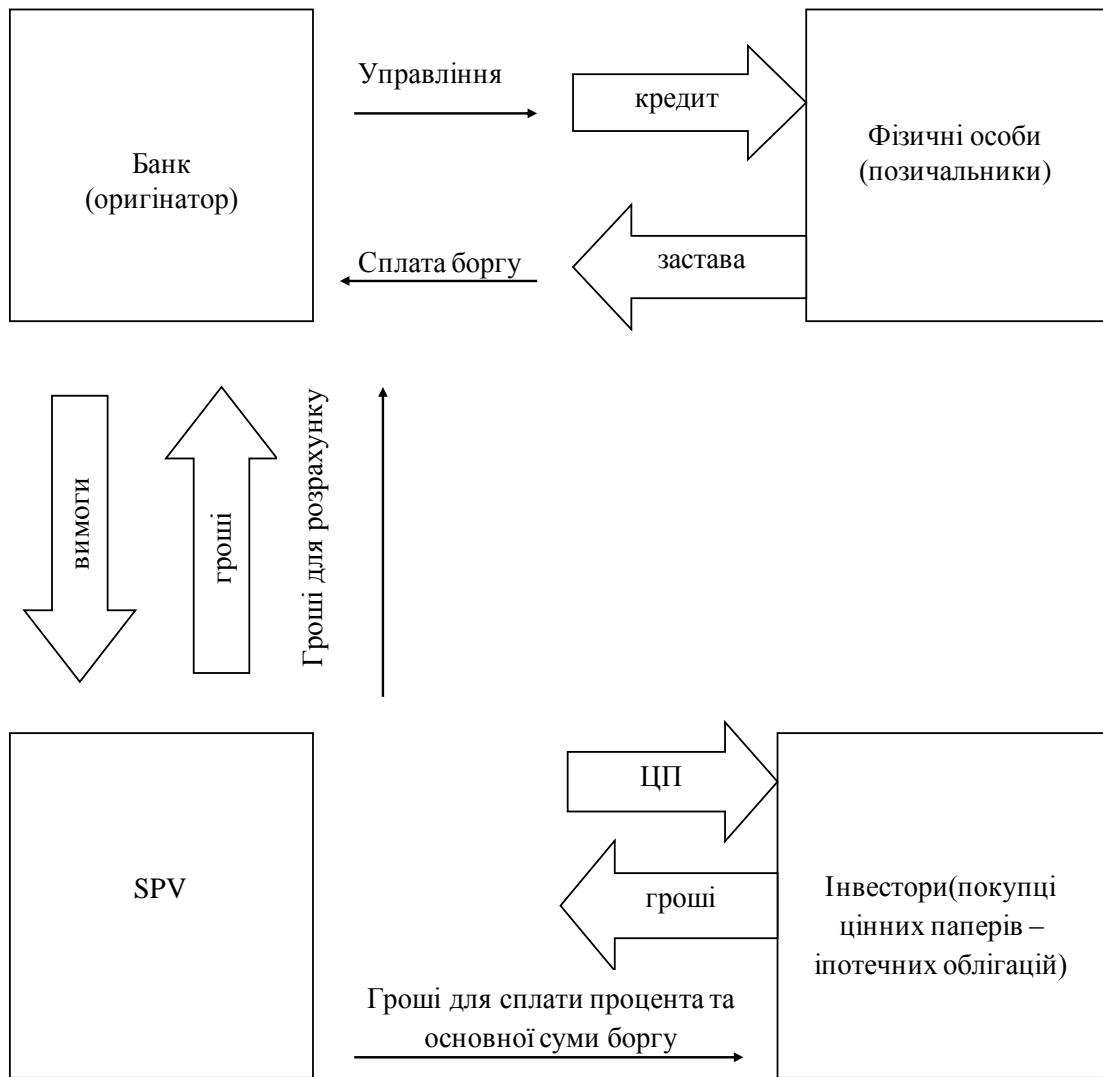

Рис. 3.1 – Схема класичної сек'юритизації активів

Як зазначає А.Селівановський, основною метою введення в операцію SPV є відособлення активів, які забезпечують платежі за цінними паперами, що їх купують інвестори, від будь-яких ризиків. Іншими словами, майно, яке забезпечує інтереси власників цінних паперів, має бути збережене і може використовуватися тільки для задоволення вимог за цими цінними паперами.

Синтетичний метод реалізації угоди сек'юритизації активів відрізняється від інших тим, що пул активів залишається на балансі емітента (наприклад, у випадку коли банку не доцільно списувати з балансу низько ризиковий

портфель кредитів, оскільки така операція погіршить якість кредитного портфелю банку.

Накопичувальний метод (warehouse facility) є найпростішою операцією сек'юритизації, яка використовується в умовах недостатніх обсягів сек'юритизованих активів, він є найпопулярнішим серед невеликих банків. На першому етапі банк формує кредитний портфель, а потім на його обсяг випускає облігації, які розміщуються серед іноземних банків, і видані кредити є забезпеченням за цінними паперами(фактичного продажу позик не відбувається) мінімальна сума при публічній сек'юритизації становить 100 млн. дол. США. Ліквідність такої угоди забезпечує банк-організатор, котрий видає емітенту кредит або купує облігації, емітовані SPV під заставу активів. Можливий і проміжний етап: банк-покупець облігацій підписує угоду за менших об'ємів кредитного портфеля. Після цього банк продовжує нарощувати активи до необхідних 100 млн.дол.США, і коли він досягає цієї суми, проводиться випуск забезпечених (ABS) облігацій для розміщення [6, с. 56-58].

Переваги операції сек'юритизації доречно розглядати в двох площинах, зокрема з погляду банку-кредитора та інвестора. Для банку-кредитора позиція цивілізованого розподілу ризиків рефінансування через емісію цінних паперів має такі переваги:

- залучення додаткового фінансування за рахунок продажу SPV сек'юритизованих активів;
- поліпшення показників балансу за класичної сек'юритизації (шляхом true sale) , оскільки у цьому випадку сек'юритизовані активи виключаються з балансу банку-оригінатора;
- диверсифікація джерел фінансування шляхом отримання доступу до ринку капіталів (зокрема фондового ринку), а при сек'юритизації через SPV і без необхідності випуску власних цінних паперів;

- отримання своєрідного «знаку якості» при здійсненні сек'юритизації активів, оскільки це свідчить про здатність оригінатора генерувати складні фінансові продукти;
- розширення кола потенційних інвесторів (окрім акціонерів, тримачів корпоративних боргових інструментів);
- у деяких випадках – зниження вартості фінансування, оскільки середньозважені витрати на сек'юритизацію можуть бути меншими, ніж поточні витрати на залучення фінансування з інших джерел (банківські кредити, корпоративні облигації, векселі тощо). Слід зазначити, що ця перевага часто наявна коли кредитна якість активів, що беруть участь у сек'юритизації, вища, ніж кредитна якість балансу банку-оригінатора в цілому;
- обмеження або уникнення кредитних ризиків банком-оригінатором за сек'юритизованими активами шляхом їх передачі SPV її фінансовий результат може передаватися банку-оригінатору).

Незважаючи на очевидні переваги використання механізмів сек'юритизації активів, ця схема в АТ КБ «ПриватБанк» застосовується недостатньо.

Аналізуючи дану угоду можна сказати, що її супроводжували багато зарубіжних учасників, які забезпечували окремі складові процесу продажу та рефінансування іпотек, але найбільшої уваги заслуговує аналіз юридичної структури угоди з точки зору розподілу фінансових потоків та мінімізації ризиків [14, с. 67-70].

Оскільки в нашій країні немає спеціального законодавства, що регулює операції щодо сек'юритизації активів, угода про продаж іпотечних активів була здійснена відповідно до приписів Цивільного кодексу України. З юридичної точки зору, продаж портфеля доларових іпотечних кредитів іноземній спеціалізованій іпотечній установі не потребує окремого дозволу Національного банку України і класифікується як іноземні інвестиції. Тому в рамках валютного регулювання перерахунок валютних надходжень від активів

іпотечного покриття на рахунок спеціалізованої іпотечної установи є легітимним.

Вирішення вище перелічених проблем, в першу чергу, потребує впорядкування законодавчої бази. Шляхом вирішення цієї проблеми може бути впровадження нового закону, який регулював би всі необхідні моменти здійснення сек'юритизації в Україні.

На початковому етапі слід узаконити не просто механізми здійснення сек'юритизації загалом, а сек'юритизації саме іпотечних активів, тому що, як засвідчила світова практика, останні лежать в основі процесу сек'юритизації. Назва цього закону може звучати так: «Про сек'юритизацію активів», який би визначив порядок оподаткування сек'юритизаційної угоди (зокрема, звільнити на початковому етапі впровадження в Україні практики сек'юритизації від оподаткування платежі, що надходять від покупців іпотечних цінних паперів, на користь оригінаторів). Варто запровадити реалізацію сек'юритизаційного процесу щодо різних видів активів, це можуть бути іпотечні кредити, кредити за кредитними картками, лізингові кредити, споживчі кредити, активи приватних інвестиційних фондів та ін.

З огляду на сказане вище, можна зробити висновок, що сек'юритизація активів є інноваційною технологією фінансування, заснована на списанні фінансових активів з балансу банку та їх рефінансуванні за допомогою емісії цінних паперів на міжнародному ринку капіталів. За умов низького рівня капіталізації комерційному банку не вигідно тримати великі портфелі кредитів у себе на балансі. Сек'юритизація становитиме важливий інструмент управління активами, вона дає змогу реалізувати активи швидко й ефективно в умовах конкурентно насиченого ринку; при цьому розширюється коло потенційних інвесторів; зменшується ймовірність виникнення у банку процентного, кредитного ризиків, а також ризику втрати ліквідності. Сек'юритизація перерозподіляє ці банківські ризики між кредитною установою, інвестором і посередником [21, с. 23].

Сек'юритизація активів являє собою складну фінансову технологію, що дозволяє моделювати випуски цінних паперів із різними характеристиками і таким чином забезпечує кредиторів постійними джерелами фінансових ресурсів, які забезпечать ліквідність банківської установи, якості управління активами та пасивами, репутацію на ринку позикового капіталу.

3.2 Шляхи удосконалення кредитного портфеля, як основи активних операцій в АТ КБ «ПриватБанк»

На сучасному етапі значної уваги потребує дослідження шляхів покращення управління кредитним портфелем банків. Оскільки наразі банківська система нашої країни зіштовхнулася з проблемою значного обсягу проблемних (безнадійних) кредитів, що в свою чергу має пагубний вплив на інші чинники діяльності банківської системи та економіки загалом. Комерційні банки України мають значні частки проблемних кредитів, які виникають тому, що позичальники банків не повертають надані кредити. Неповорнення кредитів є наслідком невиконання управління, контролю, аудиту, обліку, моніторингу, проведення інспекційних перевірок за кредитною дійсністю комерційних банків України.

Аналізуючи підсумок 2018 року, НБУ визначив, що Україна побила усі рекорди за кількістю непрацюючих кредитів, які зосереджені в наших банках. Станом на перше січня 2019 року, кількість кредитів які визнані непрацюючими, у відсотковому значенні становлять 54,3%.

В грошовому еквіваленті ця сума сягає майже 663 мільярдів гривень, з яких частка проблемних кредитів АТ КБ «ПриватБанку» становить 243 мільярди гривень. За статистикою НБУ частка непрацюючих кредитів фізичних осіб дорівнює 15,4%, від загальної кількості проблемних кредитів, що становить майже 102 мільярди гривень [33, с. 56].

А обсяг проблемних кредитів юридичних осіб сягає 558 мільярда гривень, що становить близько 84,2% від усіх проблемних кредитів. В свою чергу

заставне майно, яке повинно хоча б частково покривати збитки банків, має незначну вартість, по відношенню до збитків і з кожним роком значно знецінюється.

Тому у третьому розділі, ми приділимо увагу дослідженню питання удосконалення процесів управління активами банку, безпосередньо розглянемо питання щодо удосконалення процесів управління кредитним портфелем. Розглядати це питання, ми будемо на прикладі обраного нами банку АТ КБ «ПриватБанк», так як ситуація у банку, на сьогоднішній день є досить критичною.

Враховуючи той факт, що АТ КБ «ПриватБанк» орієнтується на кредитні взаємовідносини переважно з фізичними особами, і частка наданих кредитів за результатами 2018 року у кредитному портфелі банку становить 21,7 відсотків або 63 434 млн. грн., у той час як кредити надані юридичним особам сягають всього 4,7 відсотків, а у грошовому еквіваленті становлять 13 899 млн. грн. Тому з'ясування шляхів покращення управління активами банку, безпосередньо врегулювання питання проблемних заборгованостей є досить доречним для банку.

Фінансові ознаки проблемності позичок можуть виявлятися при проведенні аналізу фінансової звітності. В даному випадку, зазвичай, проблемності позичок не уникнути. Застережні сигнали фінансового характеру можуть виявлятися через відхилення показників господарсько-фінансової діяльності компанії-боржника від планових або очікуваних відхилень в системі обліку і контролю боржника, або через модифікацію наданих йому позичок [47, с. 89].

Остання виявляється у тих випадках, коли, наприклад, сезонні позички можуть поповнюватися періодично і, в результаті, стануть постійним джерелом фінансування затрат клієнта. Порушення обороту грошових потоків клієнта примушує останнього до змін умов кредитування, пролонгації позик тощо. Враховуючи те, що умови позик повинні відповідати їх меті, банку необхідно

проаналізувати невідповідність у використанні позичок і провести аналіз її причин.

Оптимізацію вже сформованого кредитного портфелю можна проводити лише шляхом зміни його структури. Використання автоматизованого керування кредитним портфелем банку передбачає впровадження певного програмного продукту, розроблений для умов національної економіки. Програма яка буде орієнтуватися на роботу з портфелями простроченої заборгованості, включаючи їх оцінку. Програмний продукт повинен розв'язувати весь комплекс завдань з підготовки даних для аналізу, виявлення поведінкових характеристик позичальників, прогнозування грошових потоків з погашення кредитів і оптимізація дій на боржників. Також програма повинна бути запрограмована на передачу інформації для аналізу, прогнозування, сегментації портфелів й оптимізації сумарної цінності портфеля.

Управління активними операціями комерційного банку полягає в здійсненні доцільного розміщення як власних, так і позикових коштів комерційного банку для того, щоб отримати найвищу прибутковість. Саме якісне управління активними операціями може безпосередньо впливати на значення прибутковості, ліквідності, фінансової надійності і в цілому стійкості комерційного банку.

Очевидне рішення проблеми ефективного розміщення коштів полягає в «покупці» таких активів (надання інвестицій і позик), які можуть принести максимально можливий дохід при тому рівні ризику, на який керівництво комерційного банку готове піти [51, с. 95-96].

Процеси управління активами комерційного банку полягають у встановленні в даному банку балансу між залученням (виникнення джерел) і можливістю розміщувати фінансові ресурси виходячи зі структури.

Отже, в якості основних складових процесів управління активами комерційного банку доцільно розглядати такі:

- оцінку залучених коштів з метою обчислення рівня стійкості ресурсної бази, яка полягає у виявленні ймовірності знаходження на рахунках

клієнтів залучених коштів згідно з усіма умовами укладених договорів (наявність депозитного ризику);

- оцінку рівня кредитоспроможності позичальника і ефекту від надання йому позичкової заборгованості (наявність кредитного ризику);

- визначення найбільш ефективних значень процентної ставки розміщення ресурсів виходячи з значень процентних ставок за залученими ресурсами (наявність процентного ризику).

Одним із шляхів покращення ефективності управління кредитним портфелем банку, стане запровадження рейтингової оцінки фактичних та потенційних позичальників. Першим кроком для запровадження рейтингової системи, необхідно сформувавши політику ведення точних кредитних рейтингів щодо всього кредитного портфелю. Така політика забезпечить цілеспрямоване управління та порівняння наданих кредитів за всіма напрямками діяльності банку. Система рейтингів ґрунтується на різних видах фінансового аналізу, та в поєднанні з обробленою ринковою інформацією вони являють собою основу для оцінки потенційної загрози [16, с. 78]. Всі внутрішні рейтинги повинні формуватися спеціально для різних категорій і створюються згідно з рейтинговою політикою Банку.

Відповідні рейтинги повинні регулярно аналізуватися та оновлюватися. Особливо важливо не знехтувати періодичністю оновлення інформації про позичальника. Оскільки один позичальник під час останнього оновлення інформації міг мати найвищий рейтинг, то після певного проміжку часу, або після певних технологічних, економічних зрушень, цей позичальник може мати вже не такий привабливий рейтинг, як на момент попереднього аналізу. Тому правильний аналіз та своєчасність оновлення інформації про значних позичальників, може значно покращити швидкість реакції банку на певні негативні зрушення зі сторони своїх позичальників.

Нижче наведений опис внутрішніх кредитних рейтингів, які слід використовувати банку для аналізу юридичних осіб.

Високий рейтинг характеризується наступним: обсяги операційної діяльності позичальника, що зростають, високо стійка фінансова модель (значна частка власного капіталу, низька залежність від банківського фінансування), висока ефективність бізнесу. Компанії, або фізичні особи, що мають такий рейтинг, займають міцне положення на ринку, часто є лідерами ринку, мають високоефективний менеджмент і організаційну структуру бізнесу. Ризик погіршення кредитоспроможності позичальника з високим рейтингом – незначний, кредитна історія – відмінна [23, с. 98].

Стандартний рейтинг надається позичальникам, які мають стабільні обсяги операційної діяльності, ефективність на середньогалузевому рівні. Є залежність від зовнішнього фінансування. Ризик неповернення кредиту - невисокий. Компанії або фізичні особи зі стандартним рейтингом мають стабільні ринкові позиції на регіональному або національному рівні, характеризуються налагодженою побудовою бізнесу і достатнім рівнем менеджменту. Відсутня негативна кредитна історія або мали місце технічні затримки платежів в незначних обсягах.

Рейтинг нижче стандартного надається позичальникам, обсяги операційної діяльності яких нестабільні або мають тенденцію до зниження, ефективність бізнесу низька, високий рівень залежності від зовнішнього фінансування, погашення зобов'язань за рахунок грошового потоку може бути проблематичним, у зв'язку з чим ризик неповернення коштів є високим. Кредитна історія може характеризуватись наявністю суттєвих затримок платежів. Позиції компанії на ринку – нестійкі, можливе зменшення або втрата частки ринку. У разі, якщо це фізична особа – можлива втрата місця роботи, або зменшення рівня її доходів.

Високий рейтинг присвоюється позичальникам із досить стійким фінансовим станом. Показники кредитоспроможності та платоспроможності значною мірою перевищують рівень, достатній для обслуговування кредиту. Ризик погіршення кредитоспроможності позичальника з високим рейтингом – мінімальний.

Стандартний рейтинг присвоюється позичальникам зі стабільним фінансовим станом. Показники кредитоспроможності та платоспроможності відповідають рівню, достатньому для обслуговування кредиту. Ризик погіршення кредитоспроможності позичальника незначний. Рейтинг нижче стандартного присвоюється позичальникам із нестабільним фінансовим станом чи таким, що погіршується. Показники кредитоспроможності та платоспроможності досягли граничного рівня. Ризик дефолту зростає у зв'язку з негативним впливом зовнішніх факторів на грошові потоки, наявні для погашення кредиту [25, с.12-13].

Нижче наведений аналіз кредитів за кредитною якістю з використанням показників станом на 31 грудня 2018 року. Аналіз проведено зі застосуванням запропонованих внутрішніх показників кредитного рейтингу, табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Рейтингова оцінка кредитів наданих клієнтам АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 млн. грн.

Показник	Високий рейтинг	Стандартний рейтинг	Нижче стандартного рейтингу	Знецінені	Всього
Кредити корпоративним клієнтам	2 149	31	3 331	2 033	7 544
Кредитні картки	24 334	284	32 452	12 264	69 334
Споживчі кредити	2 963	19	3 933	241	7 156
Іпотечне кредитування	782	297	904	11 722	13 705
Авто кредитування	6	1	1	330	338
Інші кредити фізичним особам	113	-	40	632	785
МСП	1 919	218	3 778	4 255	10 170
Всього	32 266	850	44 439	31 477	109 032

Діяльність АТ КБ «ПриватБанк» за підсумками 2018 року була прибутковою. Також, позитивний вплив на останню мала ефективна робота щодо стягнення раніше списаної безнадійної заборгованості.

Якість власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» задовільна, показник адекватності регулятивного капіталу прийнятний. За результатами аналізу якості активів, проведеного Національним банком України станом на 1 січня

2019 року, нестачі у капіталі АТ КБ «ПриватБанк» не має. Показник адекватності регулятивного капіталу станом на 31 грудня 2018 року перевищує нормативне значення, встановлене Національним банком України, та середнє значення по банківській системі України $H2 = 17,46\%$, при нормативному не менше 10%.

Структура регулятивного капіталу дозволяє також підвищити рівень капіталізації за рахунок додаткового залучення коштів на умовах субординованого боргу [30, с.51].

Показники ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» також є прийнятними. Станом на кінець 2018 року показники ліквідності банку були вище нормативних значень, встановлених Національним банком України:

- Норматив миттєвої ліквідності (H4) – 68,66% при встановленому мінімальному рівні нормативу не менше 30%;
- Норматив поточної ліквідності (H5) – 141,98 при встановленому мінімальному рівні нормативу не менше 40%;
- Норматив короткострокової ліквідності (H6) – 97,74% при встановленому мінімальному рівні нормативу не менше 60%;

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR, новий пруденційний норматив для українських банків, затверджений Національним банком України 15 лютого 2018 року) в АТ КБ «ПриватБанк» склав:

- по всім валютам – 263,61% при встановленому мінімальному значенні 80 %;
- в іноземних валютах – 102,03% при встановленому мінімальному значенні 50 %.

У 2019 році для фінансування своєї діяльності, достатності робочого капіталу та ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» планує:

- збільшення коштів корпоративних клієнтів;
- збільшення коштів роздрібних клієнтів.

Таким чином, провівши подібний аналіз своїх позичальників банк зможе не лише більш точно оцінити їх кредиторський рейтинг, відповідно до

фактичної ситуації за своїм кредитним портфелем, але і створити певну пріоритетність, можливо навіть список правил, згідно яких буде прийматися рішення про початок кредитних відносин з тим чи іншим позичальником. Це означає, що подібний рейтинг допоможе банківському менеджменту здійснити більш правильне рішення про те, щоб надати позику, таким чином знизивши частку проблемних кредитів в кредитному портфелі банку [26, с. 92-94].

На нашу думку, поліпшенню якості кредитного портфеля сприятиме правильний вибір та кредитування компаній пріоритетних і перспективних галузей економіки України. Такі підприємства ведуть успішну діяльність, і їх кредитування буде для комерційного банку стабільним джерелом доходів при невеликому рівні ризику.

Для більшості сучасних банків позитивною тенденцією розвитку кредитної діяльності є переважання в структурі та подальше зростання частки кредитів наданих юридичним особам, які працюють в сфері промислового виробництва.

В даному випадку кредитна політика банків буде спрямована не лише на власний внутрішній розвиток, а й на зростання регіональної і національної економіки в цілому шляхом фінансування реального сектора.

Проте, управління якістю кредитного портфеля – це не лише певні дії щодо зниження кредитного ризику, а й уміння кваліфікованого менеджменту заздалегідь передбачити та вирішувати виникаючі питання, безпосередньо пов'язані з ризиком до того, як вони переростуть в проблему.

А отже, однією із складових вдосконалення управління кредитним портфелем є також ризик-менеджмент кредитного портфелю, який проводиться за допомогою методів диверсифікації, встановлення внутрішньобакіських лімітів, формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями комерційних банків, а також сек'юритизації активів.

Оптимізувати управління кредитним портфелем можна при коректному оцінюванні ефективності [7, с.89].

Пропонуємо банку провести роботу за двома основними напрямками:

- 1) посилення вимог до позичальників банку;
- 2) застосування процентної ставки, яка відповідає ризикам даного кредитного продукту.

Впровадження даних заходів дозволить банку значно скоротити прострочену позичкову і дебіторську заборгованість, мінімізувати кредитний ризик за рахунок збільшення частки позитивних якісних позичальників, а також підвищити рівень економічної безпеки банку шляхом зміцнення фінансової стійкості банку.

Жорсткість вимог банку до позичальників може включати такі вимоги як:

- 1) досвід роботи на ринку не менше п'яти років;
- 2) наявність реальної діяльності (з обов'язковою виїзною перевіркою фахівця банку);
- 3) наявність діючих договорів з постачальниками і покупцями;
- 4) зрозумілий бізнес, тобто зрозуміла система, як цей бізнес буде генерувати прибуток в майбутньому;
- 5) стійкість основних показників підприємства;
- 6) відсутність ознак відмивання грошових коштів та податкових ризиків;
- 7) більш широке використання служби безпеки банку для оцінки клієнтів, їх кредитної історії, історії судових позовів та рішень, які будуть відстежувати факти виходу заборгованості на прострочену тощо.

Можна зробити висновок, що у загальному вигляді процес оптимізації управління портфелем активів банку зводиться до вибору такої структури портфеля банківських активів, при якій будуть досягнуті цілі кредитної організації. Як правило, оптимізація управління портфелем активів банку передбачає пошук оптимального співвідношення між прибутковістю, ризиком і ліквідністю.

Одним з основних способів досягнення оптимального відповідності очікуваного рівня прибутковості, ризику та ліквідності банківських активів є його диверсифікація, яка здійснюється шляхом структурування активів за різними напрямками розміщення фінансових ресурсів банку [32, с. 67-69].

При цьому більшість існуючих моделей оптимізації не враховують впливу ряду важливих факторів на діяльність банку в умовах посилення фінансової нестійкості (наприклад, вартість, трудомісткість і тривалість управління активами банку), мають ряд обмежень і складнощів для практичного застосування, а, отже, не дозволяють виробити ефективну стратегію управління активами банку з достатнім ступенем вірогідності.

Тому процес оптимізації управління портфелем банківських активів необхідно розглядати в рамках співвідношення таких параметрів, як тривалість, вартість, ризик, прибутковість і ліквідність активів банку.

Таким чином, основними елементами стратегії підвищення якості управління активами в АТ КБ «ПриватБанк», може бути:

- застосування методики реінжинірингу бізнес-процесів в частині оптимізації основних процесів шляхом перерозподілу відповідальності між виконавцями, оптимізації кількості функцій контролю і скорочення часу виконання бізнес-процесів за рахунок виключення надлишкових та дублюючих функцій, структуризації і стандартизації процесів;

- оптимальне поєднання різних методів процесного управління, спрямованих на підвищення ефективності банку в цілому в залежності від інтенсивності впливу дестабілізуючих зовнішніх факторів на діяльність кредитної організації і обліку витрат банку на застосування даних методів;

- формалізація політики в галузі управління проблемними активами банку та створення ефективного механізму оцінки банківських бізнес-процесів на основі побудови інтегрального показника;

- реорганізація внутрішніх взаємин і управління шляхом розробки та впровадження концепції взаємин і мотивації, заснованої на необхідності постійних змін, розвитку, зниження витрат і підвищення прибутковості;

- реінжиніринг організаційної структури банку, спрямований на досягнення чіткості та прозорості, максимальної відповідності стратегічним цілям, поточним потребам і умовам діяльності банку [18, с. 9-10];

– розвиток і вдосконалення механізму синдикуваного кредитування як інструменту підвищення ефективності фінансового менеджменту банку.

3.3. Нові методи управління активами та їх оптимізація в АТ КБ «ПриватБанк»

Одним з ефективних методів управління активами в АТ КБ «ПриватБанк» можна обрати метод проектного фінансування. Взагалі реалізацію проекту методом проектного фінансування важко уявити без участі банку. Навіть за умови, що в структурі проектного фінансування банк не виступатиме як кредитор чи інвестор, його участь як мінімум зводиться до розрахункового обслуговування. Функції банку в реалізації схем проектного фінансування можуть бути найрізноманітнішими – від співзасновника проектної компанії і безпосереднього кредитора до одного з учасників банківського консорціуму.

Капіталовкладення в інвестиційний проект методом проектного фінансування дає банку можливість отримати додаткові надходження від широкого спектра послуг, що супроводжують даний процес. Впровадження проектного фінансування в АТ КБ «ПриватБанк» забезпечить позитивний ефект збільшення фінансового результату роботи банку від здійснення додаткових функцій, чим і обумовлена актуальність впровадження [55, с. 89].

Але досить мало уваги приділяється ролі банків у процесі проектного фінансування, яка не обмежується лише фінансовим посередництвом, що в кінцевому рахунку відображається в ролі кредитора інвестиційного проекту.

Мета впровадження запропонованого методу проектного фінансування в АТ КБ «ПриватБанк», дозволить продемонструвати беззаперечну значимість участі банку у цьому процесі та розкрити широкий горизонт можливостей для самого банку.

Можна стверджувати, що особливої цінності набуває глобальний характер проектного фінансування для країн, що розвиваються, для яких зазвичай характерна об'єктивна необхідність масштабних капіталовкладень

економіку з одночасною протидією у вигляді несприятливого інвестиційного клімату, спричиненою багатьма факторами, серед яких найпомітнішими є слабкість законодавчої бази, недостатність ресурсного забезпечення, брак досвіду реалізації інвестиційних проектів за принципами проектного фінансування. З огляду на це співпраця з кредитно-фінансовими інституціями іноземного походження може виявитись досить корисною. Розширення банківських послуг у рамках проектного фінансування сьогодні виходить за межі кредитної та спонсорської участі банків у реалізації інвестиційного проекту. З цього погляду цілком обґрунтованим є підхід, згідно з яким проектне фінансування розглядається як комплексна банківська послуга активно-комісійного характеру.

Роль банку у реалізації інвестиційного проекту, може бути як безпосередня так і опосередкована. Остання є первинною та визначальною. Ґрунтується вона на посередницькій функції банків на фінансовому ринку. Як провідна ланка фінансового посередництва банк нагромаджує необхідне ресурсне забезпечення, частина якого за допомогою перерозподільчої функції стає основою капітального забезпечення проектного фінансування. Таким чином банк може виступати сполучною ланкою між промисловим та фінансовим секторами. Можливість трансформувати заощадження домогосподарств у кредитні ресурси сприяє розширенню інвестиційного потенціалу банку та здатна впливати на інтенсивність розвитку проектного фінансування. Диференціація рольової участі банку у проектному фінансуванні, набір комбінацій послуг у цій сфері залежить від кожного конкретного випадку [68, с. 45]. Різні варіації рольової участі АТ КБ «ПриватБанк» в задоволенні інвестиційної пропозиції шляхом проектного фінансування відображені на (рис. 3.2).

Рис. 3.2 – Потенційно можливі ролі банку в реалізації схем проектного фінансування

Варіанти ролей представлені на рисунку 3.3 мають такі характеристики. По-перше, надання банківських кредитів при проектному фінансуванні потребує врахування певних особливостей цього процесу. Йдеться перш за все про зрощування банківської і промислової діяльності, що характерно для кредитування без регресу або з обмеженим регресом на позичальника та

проявляється в тому, що банк погоджується взяти на себе частину ризиків інвестиційного проекту з відповідну плату і право втручатись в управління інвестиційним проектом, тобто фактично в діяльність проектної компанії. Ступінь такого втручання залежить від рівня ризику, що його погоджується взяти на себе банк, та умов, передбачених в кредитному договорі. Банківське кредитування під інвестиційні проекти за принципами проектного фінансування, подібно до традиційних схем, може передбачати наявність забезпечення. Йдеться перш за все про активи проекту, гарантії (банківські, урядові), рахунки «ескроу», переуступка виручки від реалізації інвестиційного проекту [60, с. 39-40].

Якщо йдеться про наявність високоякісного забезпечення, банк не обов'язково вимагатиме право втручання в діяльність проектної компанії, адже компенсацією буде забезпечення, що знижуватиме рівень кредитного ризику для банку. Тому, зазвичай, в таких випадках йдеться про традиційне кредитування за схемами з повним регресом на позичальника, а не проектне фінансування.

Процес попереднього відбору за попередньо встановленими критеріями називають «фільтрацією», в західних банках – «скринінгом». На практиці зі 100 проектів не більше 10% відбирають після попереднього аналізу, лише 2 – 3% після подальшого аналізу отримують фінансування і реалізуються.

Отже, в результаті проведення всебічного аналізу інвестиційного проекту для безпосереднього виконання відбираються лише найбільшконкурентно спроможні проекти, що значно знижує ймовірність невдач у процесі реалізації. Фактори впливу на прийняття позитивного рішення про задоволення заявки потенційного позичальника можна згрупувати і представити таким чином (рис. 3.3).

Рис. 3.3 – Фактори впливу на прийняття банком рішення про задоволення заявки потенційного позичальника та вибір механізму кредитування

До проведення такого аналізу (рис. 3.3) окрім фахівців банківської справи потрібно залучати у відділ проектного фінансування інженерів, технологів. За відсутності відповідних спеціалістів у банку виникає потреба до залучення сторонніх консультантів для «огляду і оцінки проектних контрактів, а також фінансових, комерційних і політичних ризиків» [64, с. 110].

При іпотечному кредитуванні ризик банку знижується за рахунок заставного майна, яке може перейти до власності банку на період реалізації проекту. Цим можна пояснити довший термін кредитування на який погоджується банк. Кредит на будівництво можна розглядати, як модифікацію термінових та іпотечних кредитів. На своїй початковій стадії він має ознаки термінового кредиту, а після завершення об'єкта будівництва, останній стає предметом забезпечення іпотечного кредиту. При наданні проектних кредитів характер взаємозв'язків, який визнає особливості руху коштів між банком і позичальником, відрізняється від традиційного банківського кредитування.

Банк не кредитує безпосередньо ініціатора, кошти отримує цілком новий бізнес, представлений у вигляді проектної компанії. Заснування її зазвичай відбувається яна межі завершення процесу розробки проекту та переходу до інвестиційної стадії.

До моменту заснування проектної компанії поередне керівництво проектом здійснюють спонсори, тому для банку буде не зайвим опинитися серед них. Надаючи проектний кредит банк прагне до контролю над проектною компанією. У випадку спонсорської участі розширюються управлінські можливості АТ КБ «ПриватБанк». Водночас змінюється характер банківського прибутку від участів реалізації інвестиційного проекту. Одна його частина залишається сталою та відповідає сумі відсотків за кредитом, інша набуває ознак характерних для пайової участі. Для банку за умови дуальної участі відкривається можливість диверсифікувати ризик своїх вкладень. Отримуючи сталі виплати за кредитом банк одночасно отримує можливість розраховувати на додаткову вигоду від непрогнозованих прибутків [28, с. 12-14].

Купівля акцій чи облігацій на фондовому ринку є більш доцільною для банків у країнах з належним рівнем розвитку цього сегменту, в протилежному випадку варто брати безпосередню участь у створенні проектної компанії шляхом внесення частки в її капітал.

Участь АТ КБ «ПриватБанк» у лізингових угодах дає додаткові вигоди: можливість диверсифікувати кредитний портфель за рахунок проведення лізингових операцій, утримання важливих або залучення нових клієнтів. У лізингових операціях банк може виступати кредитором або співзасновником лізингової компанії, загалом же характер його участі може бути найрізноманітнішим. Тандем банку і виробника об'єкта лізингу висуває значні вимоги до виробника з погляду фінансового забезпечення, що може дозволити собі не кожне підприємство. З іншого боку АТ КБ «ПриватБанк» може виступати кредитором виробника. Лізингодавцем в такій схемі може бути, як лізингова компанія так і виробник обладнання.

В деяких джерелах можна знайти інформацію про третю можливу роль банку в лізингових операціях – як гаранта, що практикується в деяких країнах, де структура кредитного лізингу не можлива у зв'язку з особливостями системи оподаткування і орендодавець забезпечує всю суму фінансування. У цій ситуації значно підвищується ризик банку, бо майно належить лізинговій компанії.

Участь банку в організації фірмового кредитування при реалізації інвестиційного проекту здійснюється різними способами (рис. 3.2). При оформленні товарного кредиту широко застосовуються векселі. Роль банку при оформленні відносин цінними паперами цього виду є достатньо різноплановою. У межах проектного фінансування на передній план виступають кредитні операції банку з векселями – з урахуванням векселів та надання кредитів під заставу векселя. Порівняння надання облікового кредиту та кредиту під заставу векселя дало змогу виявити переваги і недоліки кожного з них. Обліковий кредит дає можливість одержати всю суму за векселем одночасно, а при кредитуванні під заставу векселя сума кредиту може коливатись в межах 60-90% вартості векселя. Рівень ризику банку в кожному з випадків відрізнятиметься і залежатиме від термінів кредитування, кредитоспроможності векселедавця і векселедержателя.

Додатковою послугою банку в операціях з векселями при проектному фінансуванні авалювання векселів – надзвичайно важлива операція, особливо в межах міжнародного кредитування у відносинах з недбалими чи новими контрагентами. Відомо, що авалістом може виступати не лише банк, однак за участі авторитетного банку авальований вексель розглядається як більш привабливий. Вигода банку в такому разі вимірюється комісією за виконаною операцією [56, с. 89].

Найменш ризиковою і найдешевшою операцією банку є інкасування векселів. Роль АТ КБ «ПриватБанк» в такому випадку полягає у виконанні функції центру розрахунків між векселедавцем та векселедержателем за комісійну винагороду.

Ще однією операцією, що часто оформлюється з використанням векселів, є форфейтування. Подібно до облікового кредиту форфейтування – це одноразова операція, початком якої є надання продавцем продукції товарного кредиту, оформленого векселем. За цією операцією банк бере на себе ризик несплати за векселем, адже проводить негайне інкасування попередньо продисконтованої суми векселя. Ця операція відноситься до недешевих, проте дає змогу позичальнику перенести всі ризики несплати за векселем на банк. Це вартісна характеристика цієї операції цього виду, особливо при реалізації інвестиційних проектів методом проектного фінансування, яке виходить за межі однієї держави, що підвищує валютні, комерційні, політичні та інші ризики у зв'язку з особливостями національного законодавства та інвестиційного клімату.

Отже, операції банку з векселями в межах проектного фінансування є різномірними за механізмом здійснення, вартістю та рівнем ризику. До найбільш ризикових та дорогих слід віднести операцію з надання облікового кредиту та форфейтування. Найдешевші і менш ризикові операції з інкасування векселів.

Найпримітивнішою роллю АТ КБ «ПриватБанк» в обслуговуванні інвестиційного проекту є роль розрахунково-платіжного центру. Банк у цьому випадку задовольняється комісійною винагородою, розмір, якої залежить від форми розрахунків.

За розвинутого рівня інвестиційних послуг брокерські послуги, на думку багатьох авторів, є важливим джерелом доходів банку. При наданні цієї послуги банкам важливо враховувати специфіку вітчизняного законодавства, яке може накладати обмеження на проведення цієї операції універсальними банками, наприклад, в США цим займаються спеціалізовані організації – інвестиційні банки. Додатковими перепонами для активізації банківського брокериджує низький рівень розвитку фондового ринку та конкуренція з боку небанківських фінансово-кредитних установ.

Відсутність власного досвіду проектної компанії в реалізації інвестиційних проектів можна компенсувати залученням консультантів. Вигода банку від участі в ролі консультанта полягатиме в можливості одержання винагороди у вигляді фіксованого або погодинного гонорару і додатково преміальних виплат після закінчення проекту. Досить часто виконання ролі консультанта для банку поєднується з роллю менеджера. Інтегрування консультативної функції менеджера в особі одного банку сприятиме здешевленню цих послуг для проектної компанії [29, с. 30-31].

Належна організація спільного банківського кредитування інвестиційного проекту передбачає участь банків у ролі організатора, менеджера і агента. Фундаментальною основою такої інтеграції є наявність банку-ініціатора, що несе відповідальність за організацію синдикованого (консорціумного) кредитування.

Гарантійні операції. Як характерна особливість і одночасно один з принципів проектного фінансування в спеціалізованих джерелах, присвячених цій тематиці, розглядається наявність гарантій. Основна мета використання гарантій при проектному фінансуванні – зниження проектних ризиків.

Проектне фінансування можна розглядати як альтернативу традиційному довгостроковому кредитуванню, а отже – і шлях часткового вирішення загальної проблеми нарощування капіталовкладень інвестиційну діяльність. Розгляд ймовірних ролей банку як учасника проектного фінансування показав достатньо альтернатив, доступних при використанні цього методу фінансування інвестиційних проектів. На жаль, не кожним з них сьогодні можуть скористатися вітчизняні банки. Найпомітнішими є перепони пов'язані з діяльністю фондового ринку, що перешкоджають виконанню банками брокерських послуг, купівлі акцій чи облігацій на відкритому ринку, мобілізації фінансових ресурсів методом сек'юритизації.

Переференційна зорієнтованість банку на інвестиційний проект дозволить підвищити ефективність його реалізації та впровадити найбільш дієві інвестиційні пропозиції. Вигода від здійснення додаткових функцій дасть

можливість АТ КБ «ПриватБанк» зайняти не очікувально-пасивну позицію, а активно-наступальну у залученні потенційно важливих клієнтів і фінансуванні найбільш конкурентоспроможних, ефективних інвестиційних проектів [58, с. 65-66].

Висновки до 3 розділу

Ведення банківського бізнесу в сучасних умовах характеризується низкою фінансово – економічних проблем, які зумовлені нерозвиненою інституціональною структурою банківського сектору, недостатнім рівнем капіталізації, значним обсягом кредитної заборгованості, збитковою діяльністю, тому досить актуальним питанням на сьогодні виступає пошук

нових інструментів управління активами банку, а також удосконалення й використання вже існуючих різноманітних методів та інструментів управління активами для досягнення стратегічних цілей.

Світова фінансова криза продемонструвала, що банківський сектор являється слабким елементом світової економіки та потребує впровадження нових методів, інструментів та критеріїв управління фінансовими ресурсами, а саме активами.

Запропоновані новітні методи і інструменти до визначення основних етапів розвитку процесів управління активами, дадуть змогу проводити комплексну оцінку розвитку банків, своєчасно реагувати на проблеми, що виникають в наслідок дисбалансів між обсягами активів та пасивів. Для забезпечення належного рівня прибутковості, ефективності та досягнення оптимальних пропорцій між обсягами активів та пасивів, для цього банківським установам необхідно використовувати стратегічне управління активами на засадах економіко – математичного моделювання, яке враховуватиме сучасні особливості та вимоги фінансового ринку.

Без ефективного управління активами не можливо досягти довіри клієнтів до банку. Позитивний імідж та високий рівень довіри дасть змогу отримати стабільну базу доходів банку. Розширення бази доходів із одночасним управління витратами сприяє максимізації прибутку, що забезпечує стійкий фінансовий стан.

Рівень ефективності управління активами повинен розглядається як один із найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості діяльності банківських установ. В умовах жорсткої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно удосконалювати системи та форми управління активами в сучасних умовах господарювання. Лише такий підхід до управління в комплексі забезпечує фінансову стійкість банку та стабільне функціонування всієї банківської системи України.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та вирішення наукової задачі, що полягає в необхідності вдосконалення науково-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення політики управління активами банківської установи. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, полягають у наступному:

Обґрунтовано, що активи в діяльності банків мають одне з первинних значень, оскільки є основою формування їхніх доходів. Структура і якість активів значною мірою визначають ліквідність і платоспроможність банку, а отже, його надійність. Від якості банківських активів залежать достатність капіталу і рівень кредитних ризиків, що приймаються. Якість активів спричиняє вплив на всі аспекти банківської діяльності, що вимагає розробки ефективної політики управління активами.

Базуючись на ключових характеристиках активів та враховуючи визначення, розроблені різними науковцями, запропоновано трактування сутності поняття «управління активами банку» як систему підходів, методів та інструментів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із процесами обґрунтування різних напрямків вкладення та використання ресурсів комерційного банку, для досягнення головної мети управління банківською установою у межах ефективної повномасштабної банківської діяльності впродовж тривалого часового інтервалу. При цьому визначено, що досягнення головної мети на тривалому часовому інтервалі можливо лише при належному контролі.

Встановлено, що суб'єкти управління активами являють собою комплекси підрозділів, які через різні форми управлінської дії забезпечують ефективне управління активами банківської установи. До них належать: найвищі органи управління банком (рада директорів, правління), служби, що проводять планування, аналіз та контроль стану активів банківської установи, відповідні комітети та департаменти, в першу чергу комітет з управління активами і пасивами, казначейство.

За результатами проведеного дослідження охарактеризовано кредитну політику банку, яка являє собою стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування на основі принципів кредитування, таких як: повернення, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності. Саме кредитна політика є ключовою передумовою системи управління кредитним ризиком, яка формулює цілі та пріоритети кредитної

діяльності банку, а також принципи та порядок реалізації кредитного процесу, основні етапи його розробки та впровадження.

Доведено, що в якості основних складових процесів управління активами комерційного банку доцільно розглядати такі:

- оцінку залучених коштів з метою обчислення рівня стійкості ресурсної бази, яка полягає у виявленні ймовірності знаходження на рахунках клієнтів залучених коштів згідно з усіма умовами укладених договорів (наявність депозитного ризику);
- оцінку рівня кредитоспроможності позичальника і ефекту від надання йому позичкової заборгованості (наявність кредитного ризику);
- визначення найбільш ефективних значень процентної ставки розміщення ресурсів виходячи з значень процентних ставок за залученими ресурсами (наявність процентного ризику).

Кредитну політику банку, що досліджувався, можна охарактеризувати як помірковану та стриману з направленістю на широку співпрацю з суб'єктами господарської діяльності (малий, середній та корпоративний бізнеси) у реальному секторі економіки – зокрема у сільському господарстві, промисловості, будівництві. Приналежність до міжнародної банківської групи та висока якість корпоративного управління надає банку конкурентні переваги при залученні більш дешевих ресурсів на внутрішньому ринку та формуванню собівартості своїх продуктів.

Обґрунтовано, що одним із важливих шляхів покращення ефективності управління кредитним портфелем банку є запровадження рейтингової оцінки фактичних та потенційних позичальників. Першим кроком для запровадження рейтингової системи, необхідно сформувавши політику ведення точних кредитних рейтингів щодо всього кредитного портфелю. Така політика забезпечить цілеспрямоване управління та порівняння наданих кредитів за всіма напрямками діяльності банку. Система рейтингів ґрунтується на різних видах фінансового аналізу, та в поєднанні з обробленою ринковою інформацією вони являють собою основу для оцінки потенційної загрози. Всі внутрішні

рейтинги повинні формуватися спеціально для різних категорій позичальників і створюються згідно з рейтинговою політикою Банку.

Встановлено, що основними елементами стратегії підвищення якості управління активами досліджуваного банку може бути:

- застосування методики реінжинірингу бізнес-процесів в частині оптимізації основних процесів шляхом перерозподілу відповідальності між виконавцями, оптимізації кількості функцій контролю і скорочення часу виконання бізнес-процесів за рахунок виключення надлишкових та дублюючих функцій, структуризації і стандартизації процесів;

- оптимальне поєднання різних методів процесного управління, спрямованих на підвищення ефективності банку в цілому в залежності від інтенсивності впливу дестабілізуючих зовнішніх факторів на діяльність установи і обліку витрат банку на застосування даних методів;

- формалізація політики в галузі управління проблемними активами банку та створення ефективного механізму оцінки банківських бізнес-процесів на основі побудови інтегрального показника;

- реорганізація внутрішніх взаємовідносин і управління шляхом розробки та впровадження концепції мотивації, заснованої на необхідності постійних змін, розвитку, зниження витрат і підвищення прибутковості.

- реінжиніринг організаційної структури банку, спрямований на досягнення чіткості та прозорості, максимальної відповідності стратегічним цілям, поточним потребам і умовам діяльності банку.

Обґрунтовано, що одним з ефективних методів управління активами досліджуваного банку є проектне фінансування. При цьому функції банку в реалізації схем проектного фінансування можуть бути найрізноманітнішими – від співзасновника проектною компанією і безпосереднього кредитора до одного з учасників банківського консорціуму.

Капіталовкладення в інвестиційний проект методом проектного фінансування дасть банку можливість отримати додаткові надходження від широкого спектра послуг, що супроводжують даний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. М. Управління активами і пасивами банку: сутність та методичні підходи. *Економічний простір*. Київ, 2016. № 108. С. 112-126.
2. Аналітичний огляд банківської системи України за 2016 – 2018 роки рейтингового агентства «Рюрік». URL: <http://rurik.com.ua> (дата звернення: 18.11.2019).
3. Брюховецька Н. Ю., Коритько Т. Ю., Гаврікова А. В. Фінанси: навч. посіб. Донецьк: ДонУЕП, 2008. 201 с.
4. Василик О. Д. Теорія фінансів: навч. посіб. Київ: НЮС, 2000. 216 с.

5. Васильченко З. М. Особливості банківського кредитування в умовах фінансової нестабільності в Україні. *Фінансові послуги*. Київ, 2017. № 1. С. 6-10.
6. Великоіваненко Г. І. Особливості управління активами комерційно-го банку в Україні. *Наукові записки Національного університету «Ост-розька академія»*. Харків, 2012. Вип. 20. С. 183 – 186.
7. Версаль Н. І. Банківське кредитування корпоративних клієнтів: адекватність відповіді на виклики. *Наукові праці НДФІ*. Львів, 2015. Вип. 3. С. 68-80.
8. Версаль Н. І. Компаративний аналіз кредитної діяльності банків з вітчизняним та іноземним капіталом. *Банківська справа*. Київ, 2017. № 4. С. 101-111.
9. Версаль Н. І. Прибутковість капіталу та активів банків в Україні: 2006–2013 роки. *Формування ринкових відносин в Україні*. Харків, 2014. № 8. С. 83-90.
10. Всесвітній економічний форум. URL: <https://www.weforum.org> (дата звернення: 16.11.2019).
11. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.11.2019).
12. Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи: Постанова КМУ від 18.11.2016 р. № 961. Дата оновлення: 23.02.2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/961-2016-p> (дата звернення: 15.11.2019).
13. Дудинець Л. А. Підвищення ефективності управління проблемними активами банку шляхом створення імітаційної моделі управління. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. Львів, 2013. № 2. С. 189-194.
14. Дунас Н. В. Особливості формування системи управління проблемними активами банків в умовах економічної кризи. *Бізнес Інформ*. Київ, 2015. № 12. С. 269-275.

15. Жердецька Л. В. Концептуальні засади формування фінансової моделі як основної складової управління активами та пасивами. Науковий вісник Херсонського державного університету. *Економічні науки*. Харків, 2014. Вип. 9(5). С. 174-178.
16. Коваленко М. А. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Харків: Знання, 2010. 17 с.
17. Литвинюк О. В. Методичні підходи до визначення основних етапів розвитку процесів управління активами та пасивами банківських установ України. *Молодий вчений*. Харків, 2014. № 7(2). С. 41-44.
18. Литвинюк О. В. Обґрунтування концептуальних підходів до оцінки чинників, що впливають на результат управління активами та пасивами банків. *Сталий розвиток економіки*. Львів, 2015. № 2. С. 311-317.
19. Макаренко Ю. П. Управління активами та пасивами комерційного банку з метою підвищення ефективності їх використання. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2017. № 24. С. 66-70.
20. Маслова С. О., Опалов О. А. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 192 с.
21. Михальчук Н. В. Оцінка ефективності управління активами і пасивами ПАТ КБ «Приватбанк». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. Харків, 2016. Вип. 3. С. 152-157.
22. Міжнародний інститут менеджменту. URL: <https://mim.kiev.ua> (дата звернення: 16.11.2019).
23. Міністерство фінансів. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 16.11.2019).
24. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 16.11.2019).
25. Огородник В. В. Етапи становлення і розвитку банківської системи України в контексті державної участі в капіталі. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. Київ, 2017. Т. 22, Вип. 8. С. 121-125.

26. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2001. 240 с. Горбач Л. М. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Львів: Кондор, 2006. 436 с.
27. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2016 року. Вісник Національного банку України. Київ, 2016. №2. С. 53.
28. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2017 року. Вісник Національного банку України. Київ, 2017. №3. С. 34.
29. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2018 року. Вісник Національного банку України. Київ, 2018. №2. С. 67.
30. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua> (дата звернення: 18.11.2019).
31. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 18.11.2019).
32. Павлюк О. О. Вплив регуляторного середовища на управління активами та пасивами банку. *Науковий вісник Ужгородського національно-го університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Київ, 2017. Вип. 12(2). С. 60-64.
33. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. Дата оновлення: 17.10.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/514-17> (дата звернення: 15.11.2019).
34. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 17.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2121-14> (дата звернення: 15.11.2019).
35. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. Дата оновлення: 21.06.2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення: 15.11.2019).
36. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей: Постанова НБУ від 04.11.2010 р. № 481. Дата оновлення: 12.09.2018

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10> (дата звернення: 15.11.2019).

37. Про заставау: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-ХІІ. Дата оновлення: 21.10.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12> (дата звернення: 15.11.2019).

38. Про затвердження Інструкції з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей банків в Україні: Постанова НБУ від 31.03.2017 р. № 29. Дата оновлення: 05.07.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0029500-17> (дата звернення: 15.11.2019).

39. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова НБУ від 21.01.2004 р. № 22. Дата оновлення: 27.06.2019 URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення: 15.11.2019).

40. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів: Постанова НБУ від 12.11.2003 р. № 492. Дата оновлення: 04.04.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03> (дата звернення: 15.11.2019).

41. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова НБУ від 29.12.2017 р. № 148. Дата оновлення: 12.11.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення: 15.11.2019).

42. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова НБУ від 30.06.2016 р. № 351. Дата оновлення: 21.05.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (дата звернення: 15.11.2019).

43. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами: Постанова НБУ від 03.12.2003 р. № 514. Дата оновлення: 20.04.2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z1213-03> (дата звернення: 15.11.2019).

44. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах: Постанова НБУ від 15.12.2004 р. № 693. Дата оновлення: 03.02.2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05> (дата звернення: 15.11.2019).

45. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. Дата оновлення: 16.07.2019 URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 15.11.2019).

46. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 грудня 2016 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки України в економічній сфері та захисту інтересів вкладни-ків»: Указ Президента України від 18.12.2016 р. № 560/2016. Дата оновлення: 18.12.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560/2016> (дата звернення: 15.11.2019).

47. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII Дата оновлення: 15.11.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення: 15.11.2019).

48. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. Дата оновлення: 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3480-15> (дата звернення: 15.11.2019).

49. Рахман М. С. Аналіз конкурентних переваг ПАТ КБ «ПриватБанк» серед банківських установ з державним капіталом. Бізнес Інформ. Львів, 2018. № 4. С. 344-350.

50. Рейтинг банків України URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 18.11.2019).

51. Рейтинг банків України. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 16.11.2019).

52. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2016 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/acpbua/Separate%20UKR_PB%202016.pdf (дата звернення: 10.09.2019).

53. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2017 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf (дата звернення: 10.09.2019).

54. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf (дата звернення: 10.09.2019).

55. Семенча І. О. Управління недохідними активами банку на основі удосконалення системи контролю. *Економічний аналіз*. Київ, 2013. Т. 13. С. 230-237.

56. Стеців Л. П., Копилюк О. І. Фінанси: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 150 с.

57. Тищенко О. В. Фактори впливу на кредитний портфель банків у кризових умовах. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. Київ, 2017. № 2. С. 114-117.

58. Тригуб О. В. Особливості ціноутворення на ринку міжбанківського кредитування в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. Харків, 2013. № 5. С. 44-51.

59. Ходаківська В. П., Беляєв В. В. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: навч. посіб. Львів: ЦУЛ, 2002. 616 с.

60. Шварц О. В. Удосконалення інструментарію управління активами і пасивами банку в умовах фінансової нестабільності. *Світ фінансів*. Харків, 2011. Вип. 4. С. 33-39.

61. Шварц О. В. Управління активами і пасивами банку як фактор забезпечення фінансової. *Фінансовий простір*. Київ, 2015. № 2. С. 145-149.

62. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 125 с.

63. Шептуха О. М. Особливості управління активами комерційного банку. *Економіка. Фінанси. Право*. Львів, 2017. № 5(2). С. 32-34.

64. Юрків М. Т. Управління проблемними кредитами банків в Україні: кредитний портфель, як основа здорового функціонування фінансової системи країни. *Інноваційна економіка*. Львів, 2014. № 6. С. 280-285.

65. Юрій Е. О. Діяльність системних банків України в кризових умовах. *Молодий вчений*. Київ, 2017. № 3. С. 894-897.
66. Koch T. Bank management. *Mason: Thomson Higher Education*. USA, 2006. Vol. 9. С. 562.
67. PJSC CB PrivatBank - Ratings Navigator. URL: <https://www.fitchratings.com/site/re/10086895> (дата звернення: 15.11.2019).
68. Sharpe W. E. Portfolio Theory and Capital Markets. Fifth edition. *New York John Wiley & Sons*. USA, 2008. Vol. 6, No 1. С. 340.
69. Sinkey J. A. Financial Management in Commercial Banks. *Catallaxy*. USA, 1994. Vol. 12. С. 820.
70. Vagner Iv. Asset and liability management of banks. *Banking services*. USA, 2002. Vol. 8. С. 14-18.

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я Грищенко Катерина Олександрівна, студентка 2 курсу,
заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і
кредит», адреса електронної пошти ekaterina.hryshchenko@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему

«Політика управління активами АТ КБ «ПриватБанк»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що
визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких
ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є
ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям
академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою
Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) _____

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Активи банку (факторні агрегати доходної бази активів банку)

Технологічні (основні засоби, дебіторська заборгованість, нараховані відсотки) та малоприбуткові (каса, коррахунок в НБУ) активи	Середньо-прибуткові міжбанківські кредити	Високоприбуткові кредити юридичним особам	Високоприбуткові кредити фізичним особам	Цінні папери
1	2	3	4	5
Готівкові кошти	Кошти на вимогу в інших банках	Кредити, що надані за операціями репо суб'єктам господарювання	Кредити на поточні потреби, що надані фізичним особам	Казначейські та інші цінні папери, що рефінансуються НБУ, та цінні папери, емітовані Національним банком України
Банківські метали	Строкові вклади (депозити), що розміщені в інших банках	Кредити, що надані за врахованими векселями суб'єктам господарювання	Кредити в інвестиційну діяльність, що надані фізичним особам	Акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком у торговому портфелі банку
Кошти в Національному банку	Кредити, що надані іншим банкам	Вимоги, що придбані за операціями факторингу із суб'єктами господарювання	Кредити, що надані за врахованими векселями фізичним особам	Боргові цінні папери в торговому портфелі банку
Дебіторська заборгованість за операціями з банками	Сумнівна заборгованість інших банків	Кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання	Іпотечні кредити, що надані фізичним особам	Акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком у портфелі банку на продаж

Продовження додатка А.1

1	2	3	4	5
Дебіторська заборгованість за операціями з клієнтами банку	Резерви під заборгованість інших банків	Кредити в інвестиційну діяльність, що надані суб'єктам господарювання	Сумнівна заборгованість за кредитами, що надані фізичним особам	Боргові цінні папери в портфелі банку на продаж
Запаси матеріальних цінностей		Іпотечні кредити, що надані суб'єктам господарювання	Резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам	Інвестиції в асоційовані компанії, що утримуються з метою продажу
Інші активи банку		Сумнівна заборгованість за кредитами, що надані суб'єктам господарювання		Інвестиції в дочірні компанії, що утримуються з метою продажу
Інвестиції в асоційовані компанії		Кредити, що надані органам державної влади		Резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж
Інвестиції в дочірні компанії		Кредити, що надані органам місцевого самоврядування		Боргові цінні папери в портфелі банку до погашення
Нематеріальні активи		Іпотечні кредити, що надані органам державної влади		Резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення
Основні засоби		Іпотечні кредити, що надані органам місцевого самоврядування		
Інші необоротні матеріальні активи		Сумнівна заборгованість за кредитами, що надані органам державної влади		
Нараховані доходи банку до отримання		Резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам		

ДОДАТОК Б

Форми фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» за 2017 – 2018 рр.

Таблиця Б.1

Звіт про фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк» за 2017 – 2018 рр.

1	2	3
У мільйонах українських гривень	31 грудня 2018 рік	31 грудня 2017 рік
АКТИВИ		
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	27 360	25 300
Заборгованість банків	-	4 516
Кредити та аванси клієнтам	50 140	38 335
Вбудовані похідні фінансові активи	-	34 336
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	86 244	-
Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу	-	90 354
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	79 299	-
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	14 577	-
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	-	36 322
Передоплата з поточного податку на прибуток	184	184
Інвестиції в асоційовану компанію	-	-
Інвестиційна нерухомість	3 340	579
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	3 843	3 376
Інші фінансові активи	2 756	531
Інші активи	8 899	9 652
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	1 361	11 268
Активи, утримувані для продажу	117	117
ВСЬОГО АКТИВІВ	278 120	254 870
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ		
Заборгованість перед НБУ	9 817	12 394
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	196	234
Кошти клієнтів	230 997	212 714
Випущені боргові цінні папери	2	2
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	6	3
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	137	107
Резерви, інші фінансові та нефінансові зобов'язання	5 390	4 405

Продовження додатка Б.1

1	2	3
Субординований борг	-	129
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	246 545	229 988
КАПІТАЛ		
Акціонерний капітал	206 060	206 060
Емісійний дохід	23	23
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	-	-
Резерв переоцінки приміщень	722	782
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу	(3 303)	(479)
Результат від операцій з акціонером	12 174	12 174
Резерв переоцінки валют	27	27
Накопичений дефіцит	(184 129)	(193 706)
Чисті активи, що належать акціонеру Банку	31 574	24 881
Частка неконтролюючих учасників	1	1
ВСЬОГО КАПІТАЛУ	31 575	24 882
Всього зобов'язань та капіталу	278 120	254 870

Таблиця Б.2

Звіт про рух грошових коштів АТ КБ «ПриватБанк» за 2017 – 2018 рр.

1	2	3
У мільйонах українських гривень	2018 рік	2017 рік
Грошові потоки від операційної діяльності:		
Проценти отримані	29 792	20 866
Проценти сплачені	(14 158)	(18 474)
Виплати та комісійні отримані	19 590	13 211
Виплати та комісійні сплачені	(4 402)	(3 017)
Дохід отриманий/(витрати сплачені) від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів	1 958	1 084
Витрати, пов'язані з персоналом, сплачені	(5 728)	(4 554)
Адміністративні та інші операційні витрати сплачені, крім сплачених витрат, пов'язаних з персоналом	(7 494)	(5 442)
Інші операційні доходи отримані	1 535	1 607
Податок на прибуток сплачений	(18)	(5)
Грошові потоки, отримані/(використані) в операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях	21 075	5 276
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях		
Чисте збільшення обов'язкового резерву	(1)	(35)
Чисте (збільшення)/зменшення заборгованості банків	2 911	(1 930)
Чисте збільшення кредитів та авансів клієнтам	(13 515)	(10 382)
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів	52	(185)
Чисте збільшення інших активів	(188)	(1 050)
Чисте (зменшення)/збільшення заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями	(24)	(2 380)
Чисте збільшення/(зменшення) коштів клієнтів	20 889	25 174
Чисте зменшення резервів, інших фінансових та нефінансових зобов'язань	513	(359)
Чисті грошові кошти, отримані/(використані) в операційній діяльності	30 212	14 129
Грошові потоки від інвестиційної діяльності		
Придбання інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу	-	(10 788)

Продовження додатка Б.2

1	2	3
Придбання інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення	-	(4 440)
Надходження від погашення інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення	-	285
Надходження від продажу приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання	14	83
Придбання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання	(1 376)	(628)
Вибуття дочірньої компанії		-
Чисті грошові кошти, (використані)/отримані від інвестиційної діяльності	(26 378)	(14 088)
Грошові потоки від фінансової діяльності:		
Надходження коштів від кредиту рефінансування НБУ	-	17 201
Погашення кредиту рефінансування НБУ	(1 000)	(22 876)
Погашення випущених боргових цінних паперів	-	-
Чисті грошові кошти, використані в фінансовій діяльності	(1 160)	(5 675)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти	(506)	486
Чисте збільшення/(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів	2 153	(5 148)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	23 525	28 673
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	25 678	23 525

Таблиця Б.3

Звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід АТ КБ «ПриватБанк»
за 2017 – 2018 рр.

1	2	3
У мільйонах українських гривень	2018 рік	2017 рік
Процентні доходи	30 754	24 485
Процентні витрати	(13 996)	(18 373)
Чистий процентний дохід	16 758	6 112
Відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	(6 089)	(18 346)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	10 669	(12 234)
Доходи за виплатами та комісійними	19 590	13 211
Витрати за виплатами та комісійними	(4 402)	(3 017)
Прибутки мінус збитки від інших фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	3	-
Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від вбудованих похідних фінансових інструментів	-	3 491
Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів	1 983	1 084
Збитки мінус прибутки від переоцінки іноземної валюти	1 145	(2 501)
Зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію	-	(342)
Частка збитку від асоційованої компанії	-	(46)
Збитки від знецінення приміщень та інвестиційної нерухомості	(553)	(1 112)
Знецінення нематеріальних активів	-	(292)
Знецінення майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя	(13)	(11 559)
Адміністративні та інші операційні витрати	(14 041)	(12 240)
Інші доходи	1 570	1 607
Інші витрати	(11)	(14)
Прибуток до оподаткування	12 855	(23 964)
(Витрати)/кредит з податку на прибуток	(9)	(26)
Чистий прибуток за рік	12 855	(23 990)
Інші сукупні доходи/(витрати):		

Продовження додатка Б.3

1	2	3
Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:		
Інвестиції для подальшого продажу: - Нереалізований (збиток)/прибуток за інвестиційними цінними паперами, які є в наявності для продажу	(1 872)	(1 000)
- Реалізований прибуток, рекласифікований до прибутку або збитку за інвестиційними цінними паперами, які є в наявності для продажу	(3)	-
Ефект на податок на прибуток:		
Курсові різниці при перерахунку у валюту подання, що виникли протягом року	-	(2)
Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток: Резерв переоцінки приміщень	2	(22)
Ефект на податок на прибуток	(1)	4
Інші сукупні витрати	(1 874)	(1 020)
ВСЬОГО СУКУПНОГО ВИТРАТИ ЗА ПЕРІОД	10 972	(25 010)
Прибуток, що належить: Акціонеру Банку	12 846	(23 990)
Прибуток за рік	12 846	(23 990)
Всього сукупних доходи, що належать: Акціонеру Банку	10 972	(25 010)
Всього доходи/(витрати)	10 972	(25 010)
Базисний та скоригований витрати на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	17, 46	(57,00)

ДОДАТОК В

Форми фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» за 2016 – 2017 рр.

Таблиця В.1

Звіт про фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк» за 2016 – 2017 рр.

1	2	3
У мільйонах українських гривень	31 грудня 2017 рік	31 грудня 2016 рік
АКТИВИ		
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	25 300	30 159
Заборгованість банків	4 516	2 410
Кредити та аванси клієнтам	38 335	43 582
Вбудовані похідні фінансові активи	34 336	27 044
Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу	90 354	64 409
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення	36 322	-
Передоплата з поточного податку на прибуток	184	181
Інвестиції в асоційовану компанію	-	507
Інвестиційна нерухомість	579	1 358
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	3 376	4 019
Інші фінансові активи	531	269
Інші активи	9 652	9 585
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	11 268	21 836
Активи, утримувані для продажу	117	-
ВСЬОГО АКТИВІВ	254 870	205 359
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ		
Заборгованість перед НБУ	12 394	18 047
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	234	2 667
Кошти клієнтів	212 714	181 128
Випущені боргові цінні папери	2	2
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	3	1
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	107	95
Резерви, інші фінансові та нефінансові зобов'язання	4 405	4 010
Субординований борг	129	122
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	229 988	206 072
КАПІТАЛ		
Акціонерний капітал	206 060	50 695
Емісійний дохід	23	23

Продовження додатка В.1

1	2	3
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	-	111 591
Резерв переоцінки приміщень	782	820
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу	(479)	521
Результат від операцій з акціонером	12 174	9 934
Резерв переоцінки валют	27	29
Накопичений дефіцит	(193 706)	(174 327)
Чисті активи, що належать акціонеру Банку	24 881	(714)
Частка неконтролюючих учасників	1	1
ВСЬОГО КАПІТАЛУ	24 882	(713)
Всього зобов'язань та капіталу	254 870	205 359

Таблиця В.2 Звіт про рух грошових коштів АТ КБ «ПриватБанк» за 2016 – 2017 рр.

1	2	3
У мільйонах українських гривень	2017 рік	2016 рік
Грошові потоки від операційної діяльності	20 866	22 370
Проценти отримані		
Проценти сплачені	(18 474)	(29 819)
Виплати та комісійні отримані	13 211	10 692
Виплати та комісійні сплачені	(3 017)	(2 298)
Дохід отриманий від вбудованих похідних фінансових інструментів	-	953
Дохід отриманий/(витрати сплачені) від операцій з іноземною валютою	1 084	(136)
Дохід отриманий від інших фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-	208
Витрати, пов'язані з персоналом, сплачені	(4554)	(3 441)
Адміністративні та інші операційні витрати сплачені, крім сплачених витрат, пов'язаних з персоналом	(5 442)	(5 377)
Інші операційні доходи отримані	1 607	2 573
Податок на прибуток сплачений	(5)	(104)
Грошові потоки, отримані/(використані) в операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях	5 276	(4 379)
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях		
Чисте збільшення обов'язкового резерву	(35)	(1 199)
Чисте зменшення інших фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	-	238
Чисте (збільшення)/зменшення заборгованості банків	(1 930)	2 233
Чисте збільшення кредитів та авансів клієнтам	(10 382)	(3 505)
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів	(185)	138
Чисте збільшення інших активів	(1 050)	(792)
Чисте (зменшення)/збільшення заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями	(2 380)	1 096
Чисте збільшення/(зменшення) коштів клієнтів	25 174	(15 184)
Чисте зменшення резервів, інших фінансових та нефінансових зобов'язань	(359)	(388)
Чисті грошові кошти, отримані/(використані) в операційній діяльності	14 129	(21 742)
Грошові потоки від інвестиційної діяльності		
Придбання інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу	(10 788)	-

Продовження додатка В.2

1	2	3
Придбання інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення	(4 440)	-
Надходження від погашення інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення	285	263
Надходження від продажу приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання	83	10
Придбання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання	(628)	(1 224)
Вибуття дочірньої компанії	-	(3 372)
Чисті грошові кошти, (використані)/отримані від інвестиційної діяльності	(14 088)	23 563
Грошові потоки від фінансової діяльності Надходження коштів від кредиту рефінансування НБУ	17 201	25 000
Погашення кредиту рефінансування НБУ	(22 876)	(33 663)
Погашення випущених боргових цінних паперів	-	(1 010)
Чисті грошові кошти, використані в фінансовій діяльності	(5 675)	(9 673)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти	486	1 203
Чисте зменшення грошових коштів та їх еквівалентів	(5 148)	(6 649)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	28 673	35 322
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	23 525	28 673

Таблиця В.3

Звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід АТ КБ «ПриватБанк»
за 2016 – 2017 рр.

1	2	3
У мільйонах українських гривень	2017 рік	2016 рік
Процентні доходи	24 485	31 560
Процентні витрати	(18 373)	(29 474)
Чистий процентний дохід	6 112	2 086
Відрахування до резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	(18 346)	(154 536)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на знецінення кредитів та авансів клієнтам	(12 234)	(152 450)
Доходи за виплатами та комісійними	13 211	10 692
Витрати за виплатами та комісійними	(3 017)	(2 298)
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу	-	1 981
Прибутки мінус збитки від інших фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-	208
Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від вбудованих похідних фінансових інструментів	3 491	(23 955)
Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів	1 084	(188)
Збитки мінус прибутки від переоцінки іноземної валюти	(2 501)	(4 221)
Зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію	(342)	-
Частка збитку від асоційованої компанії	(46)	-
Чисті прибутки мінус збитки від вибуття дочірньої компанії	-	176
Збитки від знецінення приміщень та інвестиційної нерухомості	(1 112)	(16)
Знецінення нематеріальних активів	(292)	-
Знецінення майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя	(11 559)	-
Адміністративні та інші операційні витрати	(12 240)	(10 639)
Інші доходи	1 607	3 490
Інші збитки	(14)	-
Збиток до оподаткування	(23 964)	(177 220)
(Витрати)/кредит з податку на прибуток	(26)	576
Чистий збиток за рік	(23 990)	(176 644)
Інші сукупні доходи/(витрати):		

Продовження додатка В.3

1	2	3
Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток: Інвестиції для подальшого продажу: - Нереалізований (збиток)/прибуток за інвестиційними цінними паперами, які є в наявності для продажу	(1 000)	609
- Реалізований прибуток, рекласифікований до прибутку або збитку за інвестиційними цінними паперами, які є в наявності для продажу	-	(1 981)
- Прибутки мінус збитки, рекласифіковані у прибуток чи збиток при вибутті дочірніх компаній	-	5
Ефект на податок на прибуток:		
Курсові різниці при перерахунку у валюту подання	-	312
- Курсові різниці при перерахунку у валюту подання, що виникли протягом року	(2)	122
- Курсові різниці при перерахунку у валюту подання, рекласифіковані у прибуток чи збиток при вибутті дочірніх компаній	-	(590)
Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток: Резерв переоцінки приміщень	(22)	351
Ефект на податок на прибуток	4	(62)
Інші сукупні витрати	(1 020)	(1 234)
ВСЬОГО СУКУПНОГО ВИТРАТИ ЗА ПЕРІОД	(25 010)	(177 878)
Збиток, що належить: Акціонеру Банку	(23 990)	(176 462)
Частка неконтролюючих учасників	-	(182)
Збиток за рік	(23 990)	(176 644)
Всього сукупних доходи, що належать: Акціонеру Банку	(25 010)	(177 667)
Частка неконтролюючих учасників	-	(211)
Всього витрати	(25 010)	(177 878)
Базисний та скоригований витрати на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	(57,00)	(2 233,70)